

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši ponedeljke.
Mesečna naročnina:
V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon 213.
Upravišтво: Marijin trg 8. — Telefon 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.633.

Naše javno mnenje.

Če je kdo tekom parlamentarne krize iskal v opozicijskem tisku glas javnega mnenja, ni prišel na svoj račun. Našel je kvečjemu izpreminjajoče se kombinacije strankarskih egoizmov, obilo gostobesednosti in programe, veljavno do odhoda prvega vlada, nepotvorjena javnega mnenja pa ni našel. Z zadostjenjem pa smo mogli opazovati, kako je v teh razburkanih tednih ravno treznejše misleče občinstvo pridno posegalo po našem listu, ki je kot strankarsko neodvisno glasilo edino skušalo v vsaki novi situaciji najti formulo, ki bi mogla veljati kot splošno sprejemljiva pravičnostna sodba o vsakokratnih važnih dogodkih. Način, kako se je kriza razvijala, je v polni meri potrdil naša izvajanja ter s tem dokazal, da so naše presoje bile vedno adekvaten izraz javnega mnenja.

Prepričani smo, da opozicijski sploh ne bi bili povzročili te krize ali da bi se bila, enkrat započeta, razpletla do kaj hitreje ter prištedila toliko zastojev državnih poslih, če bi pri nas bilo kaj več javnega mnenja, kakor ga je. Kajti eksperimenti, kakor jih je uprizarjal na povedajoč se opozicijski blok, bi bili izvajali pač povsodi, kjer sloni strankarska politika na trdni podlagi mnenja javnega mnenja, kvečjemu ironični smehljaje; le pri nas so politični alkimiisti iz vode in škrla hoteli napraviti čisto zlato in to obljubo natvesti občinstvu. Zato mislimo, da ne bo čisto odveč, če pokažemo na nekaj pravzgovorov, ki ovirajo pri nas pravilno tvoritev javnega mnenja.

Ena od glavnih ovir izvira iz poškodovane socialne strukture. Gmotne prilike se še vedno niso popravile tako, da bi mogli govoriti o materialno neodvisnih srednjih slojih. Ti srednji sloji, predvsem njih razumnost, se mora boriti za omejitve eksistenčnega minimuma ter se pogreza v teh skrbih vedno bolj in bolj v duševno proletarizacijo. Mesto da bi posredoval med levicarskimi ter desnecarskimi radikalizmi, političnimi kakor gospodarskimi, ne more najti srednjega stan v gnetini svojih prezaoplenosti ne časa ne volje, da postane nosilec zdravega javnega mnenja. Dnevna borba za življenjske pogoje ubija duševno svobodo ter oni idealizem, ki je bil pred vojno uvaževani voditelj političnih prizadevanj. Zato se je morala politika zmaterijalizirati, se preleviti v špekulacijo nekaterih in izločiti javno mnenje.

Politični tisk, glavni organizator in buditelj javnega mnenja, je pri nas v rokah političnih strank. Tiska, ki bi bil namenjen zgolj informaciji in ki ga je obilo v zapadnih in severnih demokracijah, do prednedavnim nismo poznali. To bi samo po sebi ne bilo takšno zlo, ako bi imeli daljšo parlamentarno tradicijo z njenimi blagodejnimi posledicami; zlo tiči v tem, da so načelna nasprotja med našimi strankami še tako globoka in historični vplivi v njih še tako živi, da v njih tisku zastopano mnenje ne more biti drugačno kakor potrjeno, neiskreno, enostransko. Enostransko se posebej vsled tega, ker so te stranke obenem tudi politično organizirani interesi izvestnih stanov. Takšno mnenje seveda ne more vršiti nikakršne didaktične funkcije, ono je kvečjemu tehnično sredstvo za partijsko propagando.

Javno mnenje je pri nas tako slabo tudi vsled tega, ker si niti glede podlage, na katerem naj raste, nismo na jasnem. Ako precejšen del državljanov države niti ne priznava, ako se pričakoma še za osnovna ustavna načela in ako nimajo veljave glavne zahteve političnega fair play, potem se ne smemo čuditi, da ne uspeva javno mnenje, in da je vsa ta politika unfair. Dokler ne pride v te razmere nekaj solidne ustaljenosti in se vsi ne zavedo, da je pridevek »mož-beseda« časten naslov in med poštenjaki dana obljuba prisega, ne pričakujemo preveč.

Četrty vzrok tiči v neresnosti javne diskusije. Čim se začne važnejše javno vprašanje, ga zamota strankarska sebičnost takoj v tako zverženo zofistiklo, da povprečni ne izmota več zlahka njegovega jedra. Vidi se, da cilj splošnih diskusij niti ni vzbujanje javnega mnenja, temveč le pripravljajanje posa-

Poslanec Pucelj o nepravilni politiki trgovin.

Beograd, 29. marca. (ML) Na dopoldanski seji narodne skupščine je pri razpravi o proračunu ministrstva za trgovino govoril tudi poslanec Pucelj, ki je očital ministru za trg, da se ni nikdar brigal za interes svojega resorsta. Zaradi pogostega menjanja ministrov za trgovino se v tem ministrstvu ni nič delalo. Minister dr. Kojić ne bi bil smel dovoliti, da se izdajanje koncesij za kavarne in gostilne izroči ministrstvu za finance. On je tudi postavil novo tezo, da se v krajih, ki so manj kot 50 km oddaljeni od meje, ne sme ustvarjati industrija. S tem je najbolj prizadel Slove-nijo in Dalmacijo. Dr. Kojić je dalje zastopal naziranje, da pripadniki bivše Avstro-ogrske monarhije ne morejo biti sposobni za sklepanje pogodb z Avstrijo. »Prav vesel me,« je dejal, »da je

dr. Kojić odšel, čeprav nimam utemeljenih razlogov, da bo naslednik boljši. Nadaljni njegov greh je, da ni uvaževal malih obrtnikov, ki predstavljajo isto, kakor čebele med žuželkami. Pucelj zahteva, da se sprejme nov zakon o obrtnikih. Bivši trgovinski minister tudi ni upošteval hišne industrije, na katero polagajo povsod drugod veliko važnost. Opozoril je ministra na neko spomenico, poslano iz Kočevja, ki so jo podpisali zastopniki vseh strank, da se čimprej osnuje šola za domačo obrt. Dalje ga je opozoril tudi na spomenico Zveze gostilničarjev v Sloveniji in v Prekmurju. Zahteval je od ministra tudi, da odobri kredit 50.000 dinarjev trgovskim akademijam za ekscurzije. H koncu je izjavil, da ne more glasovati za proračun trgovinskega ministrstva.

Vprašanje varnosti.

Nemci zopet ne priznavajo sklepa reparacijske komisije.

London, 29. marca. (K) Francoski veleposlanik v Londonu, St. Aulaire, je naprosil ministrskega predsednika Macdonalda v imenu predsednika svoje vlade, Poincaréja, naj bi se začele razprave o vprašanju varnosti še pred volitvami v Nemčiji.

Berlin, 29. marca. (Wolf.) Časopisje prinaša s pridržkom vesti o sklepih izvedencev glede nemške vojne škodnine, ki sta jih objavila »Matin« in »Petit Parisien«. Listi pravijo, da je ta načrt gorostasen in da nobena nemška vlada ne more razpravljati o njem.

Francoska zunanja politika se ne izpremeni.

Pariz, 29. marca. (Havas) Na seji ministrskega sveta, ki se je vršila danes popoldne, je bilo soglasno sklenjeno, da

se zunanja politika prejšnjega kabineta nadaljuje.

Seja verifikacijskega odbora.

Beograd, 29. marca. (ML) Popoldne se je vršila seja verifikacijskega odbora, ki pa je bila trikrat prekinjena. Na seji so govorili vsi člani vladne večine, od opozicije pa samo poslanec Pečić, ki je zastopal stališče, da se morajo takoj verificirati vsi mandati, proti katerim ni nobenih pritožb. Priznajo naj se samo pritožbe, ki so bile predložene skupščini do 23. aprila 1923. Med odmorom je predsednik odbora Gjuričić vprašal ministrskega predsednika Pašića, kakšno stališče naj zavzamejo radikali. Samostojni demokratski klub je sporočil predsedstvu verifikacijskega odbora, da za Wilderjevega namestnika ne prizna Ilije Šumenkovića, ampak Jožefa Reiserja. To vprašanje pa mora rešiti predsedništvo narodne skupščine. Radikali se nadejajo, da bodo imeli v odboru večino 12:9 ali vsaj 11:10. Seja se je končala brez rezultata ter je bila naslednja napovedana za ponedeljek ob 4. uri popoldne.

Ministrski svet.

Beograd, 29. marca. (ML) Dopoldne je imel ministrski svet konferenco, zvečer pa oficijelno sejo, na kateri je razpravljajal, kakšno stališče naj zavzame vlada v sedanjem položaju. Sklenilo se je, da se radičevski mandati ne overovijo, dokler se ne sprejme državni proračun. Vlada je odločno za to, da se sprejme proračun še pred 1. aprilom, ker nastane sicer ex lex. — Jutri se bo debata o proračunu nadaljevala ves dan.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 29. marca. Vremenska napoved za 30. t. m.: Večinsno oblačno, hladneje. Vreme se nagiblje k dežju.

meznim koterijam ugodne »štimgunge«. Stvarno diskusijo onemogoča vrhu tega še ta fijakrsko-brivniška macafizelština, s katero se da sicer izeskatotirati ves svet, ki pa gotovo ni pripravna metoda za gojitev prave občanske miselnosti. Učinek je le ta, da si mora ne-strankarski posameznik, ozlovoljen in degustiran, pomagati z ugibanji na podlagi nekontroliranih osebnih vesti in križajočih se strankarskih trditve. To je pa najdaljši ovinek k javnemu mnenju.

Končujoč naša komaj načeta izvajanja naj še pripomnimo, da se javno mnenje ne more organizirati, ker nima tribune, s katere bi iznašalo pred občinstvo svoje stvarne razloge. V tem je tudi

Nemški šovinisti proti obsodbi Hitlerja.

Monakovo, 29. marca. (Kor. ur.) Uradno se objavlja: Kakor se govori, se pričakuje pri proglasitvi rozsodbe v Hitlerjevem procesu demonstracije v velikem obsegu, kar nekoliko potrjuje pisanje nekaterih listov. Policijsko ravnanje v Monakovem opozarja z vsem povdorkom, da bo z vsemi razpoložljivimi sredstvi nastopilo proti demonstraciji ali početju, ki bi ogrozilo javni mir in red.

Monakovo, 29. marca. (K. ur.) Vedno bolj se množe protesti ljudskih zvez, dijaštva in narodno mislečih vojakov proti kazenskemu predlogu v Hitlerjevem procesu.

Vodja mehikanskih ustašev utonil.

New Orleans, 29. marca. (Reuter.) Vodja poraženih vstašev general Huerta je utonil dne 19. t. m. v Mehikanskem zalivu v viharju.

ODPRAVA LJUDSKIH SODIŠČ NA BAVARSKEM.

Monakovo, 29. marca. (Wolf.) Bavarsko pravosodno ministrstvo izda danes naredbo, s katero se odpravlja ljudska sodišča na Bavarskem. Za prehodne določbe se določa gotov rok. Z ukinjenjem ljudskih sodišč se odpravlja tudi smrtna kazen z ustrelitvijo in se uvaja zopet obglavljenje.

ZMAGA DUNAJČANOV V ZAGREBU.

Zagreb, 29. marca. (Z) Pri današnji nogometni tekmi med zagrebško »Concordijo« in dunajskim »Wafom« je zmagal slednji s 4 : 2.

vzrok, da mnogi, drugod izredno važni činitelji javnega mnenja, pri nas sploh ne morejo priti do besede. Dnevni tisk mora služiti čemur je namenjen, t. j. hitri informaciji, hreščeči krik dnevnopolitične borbe ne dopušča mirne presoje na kosu papirja, čigar pomen se v 24. urah izčrpa. Government by public opinion is government by discussion (vlada, ustvarjena od javnega mnenja, je vlada ustvarjena od diskusije), to že povsod udomačeno ameriško načelo se more izjavljati le tam in tedaj, ako zvišamo kritično usposobljenost in miselno samostojnost čim večjega števila občanov. Za to pa je treba od dnevnopolitiške neodvisne tribune.

rgn.

Razprava o proračunu.

Burna seja narodne skupščine.

Beograd, 29. marca. (ML) Za potek današnje seje narodne skupščine je vladalo v vseh političnih krogih veliko zanimanje. Zbrani so bili vsi poslanci. Vlada je sklenila, da se forsira sprejetje proračuna in da ne poda deklaracije, ker bi se s tem utegnulo zavleči delo. Sicer pa je vlada sprejela deklaracijo prejšnje vlade od 16. aprila lan. l. HRSS je sklenila po dr. Mačkovem dohodu v Beograd, da gredo njeni poslanci v narodno skupščino. Opozicijski klubi so odločeni, da eventualno obstruirajo tudi proračun, dokler se mandati HRSS ne verifirajo.

Dopoldanska seja.

Točno ob 9.15 so bili pozvani poslanci, da pridejo v zbornico. Galerije so bile polne. Poslanci so zavzeli prostore tako, da so zemljoradniki ostali na skrajni levisi. Klerikali in muslimani so prešli z desnice na levo k zemljoradnikom. Za njimi so došli demokrati, nato pribičevčevci, radikali, džemijet in na skrajni desnici Nemci. Prazna so bila še mesta na skrajni levisi v zgornjih klopih za Radičeve poslance.

Po obavljenih uvodnih formalnostih so prišli v dvorano novi ministri. Predsednik je odredil, da se prečita najprvo ukaz o ostavki vlade in nato ukaz o novi vladi.

Prihod Radičevcev v skupščino.

Za tem se je pojavil demokrat Gjoka Popović in za njim drug za drugim 62 Radičevih poslancev. Opozicija jih je burno pozdravila s ploskanjem.

Pozdrav Pribičeviću.

Ko se je pojavil novi minister za prosveto Svetozar Pribičević, so mu demokrati klicali: »Glejte izdajco!«

Obstrukcija opozicije.

Ko je zbornica hotela preiti na dnevni red, je po velikem hrupu dobil besedo zemljoradnik Voja Lazić, ki je ugovarjal, da se je kršil poslovnik, ker je bila prejšnja seja zaradi ostavke vlade prekinjena in se na seji ni mogel določiti dnevi red za danes. Zato bi se moral še-le na današnji seji določiti dnevni red. Predlagal je, da se postavi na dnevni red verifikacija mandatov HRSS. Predsednik Ljuba Jovanović temu ugovarja. Ker je prišlo do prerakanja, je Jovanović oddal predsedstvo podpredsedniku Dragoviću, ki je zaradi velikega hrupa v zbornici, hotel sejo prekiniti za 10 minut. Toda med tem je že zahteval demokrat Pečić, da zbornica sklene, če se Lazićev predlog sprejme ali odkloni. Dragović je zahteval ugodil ter med hrupnim prepričkom poslancev dr. Lazićev predlog na glasovanje. HRSS, muslimani, klerikali, demokrati in Nemci so s tem, da so vstali, glasovali za predlog, del džemijeta s Ferad begom pa je zapustil zbornico. Opozicija je začela ploskati in kričati. Četrty ure je trajal silen hrup. Dragović je odredil ponovno poimensko glasovanje. Tu je med glasovanjem zopet prišlo do ostrih spopadov med opozicijo in med radikali. Musliman Ajanović je zahteval, da je tajnik Kobasica potvoril zapisnik češ, da je zabeležil Ahmetovića, da je glasoval za, v resnici pa je ta odšel iz dvorane. Kobasica je ugovarjal. Prišlo je zopet do prepričkov in dejanskih spopadov. Med velikim hrupom je moral predsednik prekiniti sejo. Ko se je seja zopet nadaljevala, sta se Ahmetović in Kobasica dalje prerakala. Kobasica se je izgovarjal, da je le veliki hrup opozicije kriv, če je napravil pogreško. Nato je dr. Edo Lukinić hotel pojasniti zadevo in pomiriti prepričajoče se poslance. Predsedstvo je prevzel nato podpredsednik Bakić. Nato je govoril demokrat Pečić o kršitvi poslovnika, trdeč, da je po členu 90 poslovnika poslanca, ki gre iz skupščine, smatrati, da glasuje proti. Za tem je predsednik Bakić ponovno odredil poimensko glasovanje, katerega rezultat je bil ta, da je od skupno 239 poslancev glasovalo 127 poslancev za predlog, po katerem se smatra predsednikovo tolmačenje skupščinskega poslovnika za pravilno in

je predsednik po poslovniku pravilno določil dnevni red, 112 poslancev pa za predlog, da bi se moral še-le danes določiti dnevni red. Na ugovor, da niso smeli glasovati tudi Radičevi poslanci, je pojasnil predsednik Ljuba Jovanović na podlagi poslovnika, ki govori o dolžnostih narodnega poslanca, da more narodni poslanec izvrševati svoje poše še-le tedaj, ko je zadostil vsem pogojem, t. j. v prvi vrsti, da je overovljen njegov mandat in je prisegel. Tako se je postopalo tudi s prvimi devetimi radičevci in nikdo se ni temu protivil.

Prehod na dnevni red.

Zbornica je prešla nato na dnevni red, t. j. nadaljevanje podrobne debate o proračunu ministrstva za šume in rude. Po kratki razpravi je bil proračun tega ministrstva sprejet z večino glasov.

Na razpravo je prišel proračun ministrstva za trgovino, in industrijo, ki je bil tudi sprejet po par kratkih govorih nekaterih poslancev, ki so govorili deloma za, deloma pa proti njemu.

Seja se je potem prekinila ob 1 in en četrt popoldne.

Popoldanska seja.

Beograd, 29. marca. (ML) Ob pol 5. uri popoldne se je nadaljevala seja narodne skupščine. Pred prehodom na dnevni red je demokrat Savko Dukanec protestiral proti temu, da bi predsedništvo parlamenta sedaj, ko narodna skupščina zaradi ostavke vlade štiri dni ni delala, še dalje izvajalo sporazum med načelniki skupin. V imenu opozicije mora izjaviti, da tega sporazuma ne priznava več. Nato odgovori predsednik Bakić, da država potrebuje proračun. Če se do 1. aprila proračun ne sprejme, se uradnikom ne bodo smele izplačati plače.

Zbornica je nato prešla na dnevni red: razpravo o proračunu ministrstva za socialno politiko, ter je prvi dobil besedo Dimitrije Vujčić (zemljoradnik), ki je govoril o velikem številu uradništva in o zlorabah v ministrstvu za socialno politiko. — Po njegovem govoru se je seja za četrt ure prekinila, da so se mogli posvetovati načelniki strank.

Prekinjena seja se je nadaljevala še-le ob 7. uri zvečer. Prvi je govoril klerikalec Gostinčar o ogrožanju interesov Slovenije zaradi postopanja ministra za socialno politiko. O interesih Bosne in Hercegovine je govoril musliman Muhabdić.

K debati se je prijavila še cela vrsta govornikov, večinoma iz opozicije, ki so govorili ves, po poslovniku dopušteni čas. Prijavili so se: socialist Divac, musliman Hasan Miljković, demokrat Agatonović, radikal dr. Peleš, poslanec samostojne kmetske stranke Pucelj, klerikalec Brodar, musliman dr. Behmen, klerikalec Kremžar in Nemančić, demokrat Gjoka Popović, Dukanec in Radosavljević, klerikalec Škulj, demokrat Svetozar Gorgjević, klerikalec Vesenjak, musliman Baljić, klerikalec Blaško Rajić (bunjevec), Kugovnik in Žebot, zemljoradnik Kokanović in musliman Ajanović.

PRORAČUN IN VERIFIKACIJA RADIČEVSKIH MANDATOV.

(Ob zaključku lista.)

Beograd, 30. marca. (ML) Na seji šefov parlamentarnih klubov ob 1.30 zjutraj je bilo sklenjeno, da se izglasuje jutri proračun min. za soc. politiko, za konstituantno in za agrarno reformo. V ponedeljek bi se imeli izglasovati rezervni proračunski krediti; do polnoči mora biti izglasovan ves proračun, ki bo potemtakem stopil normalno s 1. aprilom v veljavo. Za torek je predvidena verifikacija vseh radičevskih mandatov. Tozadavna odločba je sporazumna in definitivna.

Borzna poročila.

Curih. 29. marca. Beograd 7.10, New York 576.50, London 24.80, Pariz 31.65, Milan 25, Praga 17.20, Budimpešta 0.0080, Bukarešta 3, Sofija 4.15, Dunaj 0.008125.

Berlin. 29. marca. Beograd 5.58, Dunaj 6.18, Milan 18.25, Praga 12.71, Pariz 23.24, London 18.055, New York 4.19, Curih 72.71.

Pri generalu Rudolfu Maistru.

Ob petdesetletnici našega pesnika, prvega slovenskega generala in osvoboditelja jugoslovenskega Maribora.

Maribor, 29. marca.

Danes dopoldan krog 10. ure sem se napotil v Maistrovo ulico, kjer stane v hiši št. 17 v prvem nadstropju naš prvi slovenski general in narodni pesnik Rudolf Maister - Vojanov. Pozvonil sem in odprl mi je sluga - vojak ter mi naznanil, da ne ve, če me bo g. general že sedaj sprejel, izročil sem mu posnetico in počakal. Kmalu se je vrnil ter me povabil v skromno, toda čedno sprejemnico in par minut na to, je vstopil tudi že on, naš jubilat. Visoka, sloka postava z odseva iz njih krepka in čila volja. Tak je stal pred menoj naš junak in poet in me veselo sprejel ter se začudil, ko sem mu častil k petdesetletnici, kako sem se prvi spomnil tega dogodka. Bil sem prvi, ki mi je čestital.

Povedal sem mu, da me je razen častitanja privedel k njemu še drug vzrok. Rad bi dobil podatke iz njegovega življenja. Zamislil se je ter mi je pričel pripovedovati. — Rojen sem bil dne 29. marca l. 1874 v Kranju, kjer je bil moj oče finančni respicijent. Zadelo pa me je kmalu nesreča — oče je umrl in bil sem komaj pol leta star, ko sva se z materjo preselila v Mengeš, kjer sem po nekeje tudi obiskoval ljudsko šolo. Po dokončani ljudski šoli sem odšel na gimnazijo v Kranj. Težko je bilo študiranje, kajti mati je prejemala le 14 goldinarjev pokojnine in če bi ne bil dobil štipendije v iznosu 160 goldinarjev letno, bi najbrže sploh ne bil mogel nadaljevati. Takrat v Kranju sem tudi pričel prvi literarno delovati. Prva moja tiskana stvar je bila črtica »Babica«, ki je izšla v »Vrtcu«, ko sem bil v četrty šoli. Urednik, ki je bil moj sorodnik, jo je objavil z mojim polnim imenom in to bi bilo imelo zame kmalu usodne posledice. Moj takratni razrednik prof. Hubad, mi je naznanil, da bom radi tega izključen, bil pa vendar nisem, ker se je zavzel zame takratni prov. gimn. ravnatelj Karlin. Po četrty šoli sem se preselil v Ljubljano, kjer sem dokončal peti in šesti razred, nato pa odšel na Dunaj v kadetsko šolo, kjer sem ostal dve leti in bil potem pridržen k takratnemu 4. domobranskemu polku v Ljubljani. Za vojaški stan sem se odločil prvič radi vzpodbude, katero sta mi dala tovariša Sveti in Dobnik, ki sta leto poprej odšla v kadetnico in nas več potegnili za seboj, drugič pa radi tega, da pridem prej do kruha.

Iz Ljubljane sem bil premeščen v Celovec, kjer sem preživel leti 1896 in 1897 ter mnogo občeval s prof. Sketom. On me je tudi vzbujal k literarnemu delovanju; pisal sem in pozneje l. 1904 v Ljubljani, kamor sem bil zopet premeščen, izdal svoje »Poezije«. Pisal sem razen tega v »Vesno«, katero je urejal Govekar, v »Ljubljanski Zvon« pod uredništvom Askerca in v »Slovenski Narod«. Pseudonim »Vojanov« sem prevzel, ker sem bil — vojak. V Ljubljani sem se leto pozneje, to je l. 1905 tudi poročil s hčerko znane rodbine dr. Stergarja ter sta mi iz tega zakona vrasla dva sinova, Hrvoj in Borut. Radi mojega narodnega delovanja pa me vojaška oblast končno ni več pustila v Ljubljani, moral sem v Galicijo, v Przemysl, kjer sem ostal od l. 1908 do l. 1913. Tam sem imel vsaj mir, ker se nihče ni zanimal za moje narodno delovanje. Leta 1913 sem bil zopet premeščen in sicer v Celje, od tam pa sem v novembru l. 1914 prišel v Maribor kot komandant črnovoljskega okrožja, ki je obsegalo vse slovensko Štajersko. Kot odločen slovenski in jugoslovanski nacionalist pa sem bil nemškemu Mariborčanom trn v peti in hoteli so me na vsak način spraviti stran. Inscenirali so proti meni najprej sodno preiskavo pred graškim vojnim sodiščem, ki je pa radi odličnega zavzemanja sodnega referenta dr. Boscheka propadla, potem pa sem moral še pred častno sodišče, ki me je enoglasno oprostilo. Kljub temu

so me hoteli prestaviti v Ljubljano, Trst ali Zader. Delali so na to posebno Mravlag, Drosel in drugi.

Ker sem bil trdno prepričan o zmagi naše jugoslovenske ideje, sem se tudi zavedal potrebe, da ostanem v Mariboru in pripravim vse potrebno za slučaj poloma, zato sem zaprosil dr. Korošca za posredovanje in on je potem šel radi mene tudi k cesarju Karlu. Prosil je takrat tudi še za Kostrenčiča in Seligerja, oba pa sta bila penzionirana, oziroma premeščena, le jaz sem ostal na svojem mestu. Samo par mesecev, za časa preiskave, sem bil v Gradcu. Dr. Korošec me je med tem časom stalno orijental o položaju in tako sem obveščal lahko tudi naše oficirje, do katerih sem imel zaupanje o stanju naše stvari. Ko so bili sredi septembra 1918 ustanovljeni Narodni sveti, sem postal zaupnik našega mariborskega sveta in tu sva s prof. dr. J. Kovačičem izdelala načrt naše meje v Prekmurju, na Štajerskem in na Koroškem. Dr. Verstovšek je takrat zahteval za slovensko Štajersko slovenske orožnike in okrajne glavarje, dosegel je pa le drugo, razen Radgone. Dne 31. oktobra nas je pozval takratni mestni komandant polkovnik Holik ter nam sporočil, da odlaga komando, predlaga pa za naslednika najstarejšega, bil je podpolkovnik Schienerer, ker je pa ta radi bolezni mesto odklonil, bi ga bil moral prevzeti Kobilanski, takrat pa sem vstal jaz in izjavil, da prevzamem sam komando in sicer po nalogu ljubljanske vlade, čeprav se nisem imel pooblastila. Pokorili so se in tako sem dobil mesto v svoje roke. Poklical sem dr. Verstovška, ga seznanil z našimi oficirji in potem me je Narodni svet v Narodnem domu imenoval za generala. S tem je bila situacija v prvo rešena, kajti ko je prišel po nalogu Nemcev iz Gradca brigadir Ullman in hotel prevzeti poveljstvo, je bilo že prepozno. Moral se je vrniti. Takrat sem na svojo roko izvedel mobilizacijo, radi česar sem dobil iz Ljubljane ukor, bila pa je to edina rešitev in s tem je bila usoda Maribora vojaško zapечатena. Najbolje se je pozivu odzval ljubomerski okraj, ki mi je poslal 1000 mož. S tem svojim vojaštvom sem zasedel črto Radgona-Špilje-Dravograd-Velikovec, katero sem držal do odločitve in plebiscita na Koroškem. Med koroško ofenzivo l. 1919 sem odšel na Koroško, kjer sem ostal do oktobra 1920, ko so me na zahtevo francoske in angleške vlade poklicali v Beograd, da ne bi vplival na odločitev. Ostal sem tam do konca meseca.

Dne 20. februarja l. 1921 sem bil imenovan za komandanta razmejitvene komisije z Italijo severno Reke, dne 2. oktobra 1923 pa sem bil nenadoma vpokojen. Zakaj, ne vem! Trditve, da sem sam prošil za vpokojitev, je lažnjiva. Vpokojen sem bil s činom divizijskega generala. Moja vpokojitev ni izzvala mnogo odmeva, na javnem mestu se je razpravljalo o njej samo na nekem shodu v Prekmurju, kjer je 3000 ljudi protestiralo proti temu. Tako živim sedaj tu in pripravljam gradivo za »Zgodovino osvobodjenja severne slovenske meje«. Objavljam v listih poziv ter zahtevam podatke iz posameznih krajev in odziv je prav razveseljujoč. Najnovejši je pozdravil moje delo nekdanji Anton Vrabčič iz Lepe nblive pri Mozirju, ki mi je pisal, naj mu pošljem knjigo takoj ko izide. To je prvi naročnik.

Poslovil sem se od gospoda generala, med tem, ko sva govorila še o raznih privatnih stvareh ter mu želel še mnogo mnogo let plodonosnega dela za naš narod in našo domovino, katera mu dolguje hvalo, da je Maribor naš, da je naša lepa Štajerska, da je naše gorato Mežiško in ravno Prekmurje. V naši zgodovini bo ostalo njegovo ime neizbrisno na prvem mestu.

Na mnoga leta! Styriacus.

Tržaško pismo.

Trst, 28. marca 1924.

Proslava petletnice ustanovitve fašistovske stranke se je vršila pretekle nedelje v Rimu in po drugih mestih Italije z ono slovesnostjo in z onim zunanjim pompom, ki ga pač znajo dati Italijani vsem sličnim priležnostim. Središče slavnosti je bilo v Rimu, a središče rimske proslave same v govoru, ki ga je ob tej priliki imel ministrski predsednik in vrhovni vođa italijanskega fašizma g. Mussolini. Na proslavo so bili povabljeni vsi fašistovski župani Italije. Prišlo jih je nad 6000. G. Mussolini jim je govoril v gledališču »Costanzi«. Pred odrom, na katerem je govoril, sta bila postavljena dva mikrofona za radiotelefonsko oddajanje govora in tako so poslušali sedanjega gospodarja Italije istočasno po nekaterih drugih italijanskih središčih in v glavnih mestih nekaterih evropskih držav. In tudi pri nas v Trstu so imeli nekateri to srečo, da so slišali Mussolinija iz prve roke.

Govor je preobširen, da bi mogel podati tu njega vsebino in se bom vsled tega omejil le na to, da očrtam preyssem njegov pomen z ozirom na sedanjí politični moment. Kakor vsi drugi, tako je bil tudi ta Mussolinijev govor silen, krepak, plemenit in diktatorski. Tu pa tam spominja Mussolinijev slog na slog pokojnega Lenina: suh in brez vsakih nepotrebnih govorniških pleonazmov. Pa saj je tudi Mussolini sam po svojem značaju in postopanju neke vrste bojiševik, samo s to veliko razliko, ki ga loči od Lenina, da se nahaja na drugi, nasprotni strani barikade, da je njegov režim — režim nekakega kapitalističnega boljšeizviza v nasprotju z ruskim komunističnim boljšeizviza. Laški fašisti bi nekako popolnoma odgovarjali sovjetom, ako bi Mussoliniju padlo v glavo, da bi jim podelil isto politično in upravno oblast, ki jo imajo sedaj prefekture, podprefekture in razne druge oblasti. Sicer pa je dobro znan on lep francoski rek: »Les extrêmes se touchent« (skrajnosti se dotikajo), tako da jim ni treba dalje razlagati da velja isto tudi pri nasprotnih si diktaturah.

Sedanje fašistovsko diktaturo je primerjal g. Mussolini v svojem govoru z vijakom. Imel je popolnoma prav, zakaj vsaka diktatura je stiskalnica, ki se da navijati. Drugo vprašanje pa je, ali je imel g. Mussolini prav, ko je govoril, da bo vijak na svoji stiskalnici še enkrat obrnil, ako bo treba. Vprašanje je namreč, ali je to sploh mogoče, ne da bi se izpremenilo vse italijansko politično življenje v nekako brezoblično drozgo. No gospod Mussolini je gotovo že sam prepričan, da je vijak zadosti navit. Dovoljeno je torej misliti, da je tako govoril le v agitacijske svrhe, da je hotel italijanske volilce zopet opozoriti na položaj, v katerem imajo izrabiti, komu bodo oddali svoje glasove. In v ta namen jim je torej rekel: »Evo stiskalnice — prešo (t. j. fašistovska milica), vi volilci je ne morete razbiti, a jaz držim vijak, ki ga vedno lahko obrnem. Ujdajte se torej in dajte fašistovski stranki večino, ako nečete da vas izpremenim v drozgo.

Kljub temu, da ni Mussolini takorekoč niti omenil volitev, je bil že vprico tega njegov govor res pravi volilni govor. Kakor od začetka sedanje volilne borbe, tako pa je tudi pretekle nedelje nastopal z agitacijo »deisteve«, t. j. uspehov, ki jih je navajal v obrambo svoje stranke in svojega režima. Rekel sem že, da je bil njegov govor tudi zelo plemenit. Tu pa tam se je povzdignil celo do sarkazma in naravnost do osebnih napadov. Glavna ost Mussolinijevega govora je bila obrnjena proti voditelju južnoitalijanskih demokratov Amendoli, ki je govoril v Napoliju pretekle sredo. Dosi so se fašisti na veliko pripravljali na javno razpravo s tem odličnim parlamentarcem, so kljub temu spletli karli proti njegovemu nastopu, tako da je moral končno govoriti v ožjem krogu zaupnikov demokratske opozicije. Lastnik gledališča »Miramar« mu je namreč v zadnjem hipu odpovedal svoje prostore, daš mu jih je bil obljubil. Toda te spletke niso vzele govoru voditelja opozicije prav nič na njegovi sili in

učinkovitosti. Amendola je do sedaj najbrezobzirnejši in najpogumnejši razmesaril in razkrinkal fašizem in njegov diktatorski režim. Jasnó je orisal nasprotje, ki loči jug Italije od severa v naziranjih o resničnih političnih potrebah države. Fašizem je označil kot »sistem izgrediv izvršilne oblasti nad ljudsko suverenostjo in suverenimi pravicami parlamenta«. Italiji je potrebno, da se »narod zopet spriznanji in spravi z državo«. Fašizem tega ne bo dosegel s svojimi protustavnimi metodami in s svojimi zatiranjem vsake svobode. Kritiziral je dalje finančno politiko fašizma, trdeč, da fašistovska vlada le izrablja v svojo korist uspehe prejšnjih vlad. Nastopil je tudi proti fašistovski milici, ker je njeno vzdrževanje veliko in neupravičeno breme za državo in davkoplačevalce.

Na ta govor je odgovarjal Mussolini in se je izdal, da so ga izvajanja g. Amendole močno razkačila, ker se je dal zavesti celo do osebnih napadov. Amendoli je namreč očital med drugim tudi njegovo telesno rejenost in debeljavost. Z drugimi podrobnostmi Mussolinijevega govora se — kakor sem rekel — ne morem obširneje baviti. Naj omenim le še to, da je g. Mussolini proti koncu nekoliko ublažil svojo grožnjo s političnim vijakom s tem, da je obljubil, da bo malo odpustil davčni vijak. Jugoslovansko javnost bo zanimala tudi Mussolinijeva izjava, da so sedanje meje pri Reki nesmiselne, kar pomeni, da misli g. Mussolini, da bi jih bilo treba zopet popravljati. Prejšnjim italijanskim vladam je očital, da so jim manjkali najelementarnjši zemljepisni pojmi. Ker bi bile sicer poskrbele, da bi bile meje drugače začrtane. Pri tem pa gotovo Mussolini ni pomislil, da se je dotaknil s tem zelo kočljivega vprašanja, dvoreznega vprašanja, ki se da obrniti tudi tako-le: Kako sprajla v sklad z zemljepisnimi pojmi dejstvo, da je Reka sploh pripadla Italiji in ne svojem zemljepisnemu zaledju, dalje Zader, Lastovo, da je Skader ločen od Črne gore itd. itd. No vsled kočljivosti tega vprašanja »zemljepisne estetike« se dalje ne bom spuščal vanje.

Velika čast je doletela v gledališču »Costanzi« župane in komisarje nekaterih slovenskih občin, ki so bile na shodu. Mussolini jih je izrečno omenil v svojem govoru. Drugi dan v ponedeljek so mu gospodje župani hoteli vrniti vladnost, ki je v svoji hlapčevski naravi niso pričakovali, ter so ga obiskali v palači Chigi. Poročila pravijo, da so mu predložili želje drugorodnega prebivalstva. Popolnoma v redu je bilo, da so pri tem omenili vojnoškodninski vprašanje, vodovode in druga gospodarska vprašanja, toda dejstvo, da so popolnoma prezrli šolsko vprašanje, dokazuje jasno, da so bili vsi ti gospodje novodobarske hlapčevske duše, ki jim je glavni cilj, da se ohranijo na županskem stolcu s pomočjo klečepaznega koritarstva in ob popolnem prezirjanju največjih kulturnih interesov ljudstva, ki jih je izvolilo. Nič slabega ni, da se uradne osebe nadeležujejo uradnih svečanosti, toda značajnost zahteva od njih, da nastopajo, ker že hočejo nastopati, možato, da možato opozarjajo vladno na vsa mesta, kjer nas žuli in tišči črevci sedanje diktature. Tega pa se novodobarski župani seveda srahitivo bojijo in zato nastajajo zares vprašanje, ali nam več škodujejo vladni komisarji ali pa taki klečepazni neznačajni »župani«. Pri prvih se vsaj ne more reči, da smejo govoriti v imenu naših občin, medtem ko se pri izvoljenih županih izrablja tudi njih izvoljenost proti občinam in ljudstvu, ki jih tako klečepazno in koritarstvo »zastopajo«.

Volilna borba postaja z vsakim dnem bolj vroča, čim bolj se približujemo dnevu glasovanja. Ta vročina se očituje v stopnjevanju agitacije, v večjem številu volilnih shodov in govorov in končno v — nasiljih. V Italiji si ni mogoče misliti volitev brez solini ne bo mogel tega preprečiti, kljub več ali manj krvavih spopadov. Tudi Mussej svoji oblasti. Nasilja se vršijo skoraj izključno v notranjosti Italije. Fašisti so že napadli in opustošili razne katoliške organizacije, preprečili so in preprečujejo socialistične, republikanske in demokratske shode. Vseled tega so sklenile nekatere stranke, da bodo volitve »bojkotirale«. Bojkot se omejuje seveda le na uradne izjave vodstev prizadetih strank, da opuščajo vseled fašistovskih nasilij vsako javno volilno propagando. Take protestne izjave je dala republikanska stranka za vso Italijo, maksimalisti in unitarci za nekatera okrožja, a komunisti in populari so se tudi do sedaj — prvi izključno, drugi večino, omejevali le na tajno volilno propagando. Proti fašistovskim nasiljem nad katoliškimi organizacijami je nastopil tudi sam papež v svojem govoru, ki ga je imel v tajnem konsistoriju povodom imenovanja dveh ameriških kardinalov (Chicago, New-York) pretekli ponedeljek. V istem govoru pa je tudi pohvalil fašistovsko vlado, ker je uvedla v šole veronauk, ker si je nadela nalogo, da štiti tudi verske vrednote, ker je izdala nekatere ukrepe v prid katoliški duhovščini (kongrua, oprostitev dušnih pastirjev od vojaške službe). To je prvi slučaj, odkar obstaja rimsko vprašanje, da je poglavar katoliške cerkve uradno vzel na znanje ukrepe italijanske vlade. Vseled tega je dal papežev govor listom povod za razne pripombe in

nekateri hočejo videti v njem dokaz, da se se pod sedanjo vlado znatno zboljšali odnosaji med Vatikanom in Kvirinalem, da sme blizu popolni spravi med rimsko cerkveno in posvetno oblastjo. Vsako prerokovanje glede tega kočljivega vprašanja pa bi bilo zelo tvegano in zato je treba tudi tu čakati na dogodke, ki se pa najbrže ne bodo pojavili še tako kmalu.

Stopnjevanje volilne borbe dokazuje, da si hočejo fašisti osigurati zmago na vsak način in za vsako ceno. Opozicijski listi so objavili že par tajnih okrožnic fašistovskih zvez, v katerih se to stališče izrečno naglašja. In res gre za veliko igro, ki bi morda bila za fašizem tudi nevarna, ko bi ne bilo stiskalnice in vijaka. Ko bi ne videl Mussolini tega strahila, ko bi moglo biti le tošnje volitve zares izraz najintimnejših političnih želj italijanskega naroda, ako bi se Italijani smeli res svobodno odločiti, kako naj se »zopet spriznanji z državo«, ali pod vijakom g. Mussolinija ali na podlagi svobode in ustavnosti g. Amendole, bi skoraj ne bilo dvoma, da bi triumfiral g. Amendola. Tako pa bosta odločila stiskalnica in vijak. Italija ni le dežela milega podnebja, naravnih krasot in vročih političnih borb, temveč tudi dežela velikih elementarnih nesreč. Lani smo imeli bruhanje Etne in veliko katastrofo v dolini Gleno, kjer se je podrl nasip, tako da se je razlilo umetno gorsko jezero in povzročilo v dolini ogromno škodo in mnogo človeških žrtev. Te dni se je dogodila pri Napoliju (Amalfi) zopet velika škoda. Vseled nalivov so se utrgali na obrežju ogromni plazovi in porušili več vasi. Nad sto ljudi je prišlo ob življenje, celi okraji so porušeni, a malvi trajajo dalje. Seveda morajo vzbujati slične katastrofe iskreno sočutje vsega omlankega sveta za prizadete žrtve. V politiko pa ne spadajo in zato naj bo tudi ta le mimogrede omenjena.

Kakor sem rekel prej, se dogajajo nasilja le v notranjosti Italije, medtem ko se vrši pri nas v Juljski krajini volilna borba popolnoma mirno. Toda agitacija postaja kljub temu tudi pri nas zelo vroča, toliko v taboru naših nasprotnikov, kolikor tudi v našem slovenskem taboru. Danes je prišel v Trst g. Giunta, glavni tajnik fašistovske stranke, kandidat na fašistovski večinski listi v našem volilnem okrožju, požigalec našega Narodnega doma itd. itd. Govoril bo šele v nedeljo in zato mi bo mogoče povedati komaj v prihodnjem pismu, kaj bo rekel. Fašisti razvijajo v zadnjem času živahno agitacijo tudi med našim ljudstvom, posebno na Goriškem. Pretekli teden je obšel poglavar furlanskega fašizma odv. Pisenti vtipavsko, ta teden pa sosko dolino. Pri tem delu mu pomagata prodani duši Peternel in Bandel in s tem nakopavata prokletstvo, gnus in zvir s strani vseh poštenih primorskih Slovanov. Zakaj ako naše ljudstvo spoštuje prepričanje italijanskih fašistov, ker ve, da jih vodi iskrena ljubezen do svojega naroda, mora imeti za take izdajalce samo čustvo najgobjega prezira in skrajne odvrtnosti.

Na shodih se posebno repenči Peternel. Nasemu ljudstvu obljublja vse mogoče, samo če se odpove svojemu narodnemu poštenju in svoji slovenski narodni kulturi. Slovenki šol da nam ni treba, saj je tudi on hotel v nemške šole, a je kljub temu ostal Slovenec in ni pozabil svojega materinega jezika. Tako bo tudi naše ljudstvo ohranilo svoj jezik. Večje hinavske drznosti si sploh ni mogoče misliti, ako pomislimo, da je isti Peternel izjavil na volilnem shodu v Sežani, da je odločno za asimilacijo našega naroda!

Poleg tega načina samostojne agitacije se poslužujejo fašisti še druge: prihajajo namreč na vse naše važnejše volilne shode ter se priključajo k besedi in povzročajo sporne debate z našimi govorniki. Tako je bilo v Ricmanjih, v Sežani, v Dekanlih, v Vročkcu in drugod. Povsod pa morajo hitro položiti orožje pred argumenti naših kandidatov in drugih govornikov. Ob našem stališču, da ne nastopamo kot stranka, temveč kot slovenska manjšina, kot narodna celota, se krhajo vsi meči fašistovskih argumentov. Kako je to naše stališče fašistom neprijetno, je dokazal kaj jasno govor prof. Masija na volilnem shodu v Sežani pretekle soboto. Zastopnik fašistovske pokrajinske zveze v Trstu je izrečno povdarjal, da bi dr. Wilfana spoštoval in razumel, ko bi rekel, da je republikanec, popular, komunist ali celo fašist, kako pa, ker pravi, da je njegova stranka samo slovenska stranka, ga ne razume in ga ne more spoštovati. Ni treba jasnelega dokaza, da je naše stališče edino pravilno. Ako nas hočejo fašisti napadati, nas morajo napadati, dokler smo slojni, le kot Slovence. Ker pa jim je to (posebno po sporazumu z Jugoslavijo) precej neprijetno, je naravno, da bi rajši videli, da bi bili razdeljeni v stranke, ker bi se potem lahko izgovarjali, da ne nastopajo proti Slovanom, temveč da le pobijajo posamezne politične stranke, kakor jih pobijajo v notranjosti Italije...

Naš slovenski volilni odbor je priredil do sedaj nad 20 volilnih shodov. Nekateri so naravnost sijajno uspešni, posebno v naši tužni Istri. V Baderni je govoril dr. Wilfan pred 1500 volilci in tudi na druge shode je prišlo ponekod od 800 do 1000 oseb. To je najboljši dokaz, da je istra ohranila svoj slovenski duh nedotaknjen. Kruta usoda je hotela, da je zadel dr. Wilfana ravno sredi volilne borbe huda nesreča vsled nenadne smrti njegove hčerke. Spočno sočutje vsega našega ljudstva, ki je prišlo do izraza

Fran Erjavec:

Podpiranje brezposelnosti in zavarovanje za brezposelnost

Prav tako je seveda treba omejiti dobo podpiranja in pa višino podpore. Navadno velja za podporo enotedenska karenčna doba, normalno podpiranje se pa vrši potem različno po času, kraju in značaju podpiranja in podpiratelja od 5 do 15 tednov, s čemur je podan podpirancu zadosten rok, da si preskrbi zopet delo in zaslužek. K temu se ga mora vzpodbujati seveda tudi z omejeno višino podpore, ker ta ne sme doseči nikdar višine normalnega zaslužka, temveč navadno le 50 do 70 odstotkov tega, vsekakor je pa seveda tudi tu upoštevati značaj poklica, spol, krajine razmere, število družinskih članov itd. Različna je prav tako oblika podpiranja. Upravno najenostavnejše in zato najpogostejše je seveda denarno podpiranje, a s tem še ni rečeno, da je to tudi najboljši, kajti pogosto je mnogo učinkovitejša podpora v naravnih oblikah. Tu pride posebno v poštev prehranjevanje brezposelnih v cenjenih ljudskih ali zasilnih kuhinjah ter v zimski dobi podpiranje s kurivom.

Eno najtežjih, a tudi najvažnejših tehničnih vprašanj je pa vprašanje kontrole brezposelnih, da se čim bolj onemogoči vsako zlorabljanje. Ta kontrola se mora vedno nanašati na dejstvo brezposelnosti, na vzroke brezposelnosti, na dolžino brezposelnosti in na upravičenost brezposelnosti. Kot najbolj uspešno sredstvo za kontrolo se je pokazala doslej posredovalnica za delo, zato je tudi dobro organizirano posredovanje dela prvi pogoj uvedbe sistematičnega podpiranja brezposelnih, oziroma zavarovanja za brezposelnost. Pravico do podpore sme imeti le oni brezposelni, ki novega dela res ne more dobiti in v tem oziru pa more nuditi zadostno jamstvo in kontrolo je dobro poslujoča posredovalnica. Pogoj podpiranja mora biti zato redno, če le mogoče vsako dnevno zglaševanje v času, ko se navadno dela in posredovalnica mora potrjevati, da brezposelnemu res ne more nakazati nobenega, vsaj kolikor toliko primerne dela (glede primernosti soodločujejo strokovne organizacije). Kakor hitro to potrdilo odpade, mora tudi avtomatično ugasniti pravica do podpore. Izkušnja pa uči, da niti ta kontrola še ni vedno dovolj zanesljiva, zato morajo biti uvedeni navadno še posebni kontrolni in

polzvedovalni organi, ki obiskujejo podpiranca tudi na domu. Uspešno kontrolo izvajajo ponekod tudi na ta način, da pozivajo podpirance dnevno k majhnim delom v korist podpiratelja. Nekateri zavarovalnice so pa uvedle celo prisilne nadaljevalne šole za one, ki ne morejo dobiti dela radi slabe kvalifikacije.

Vsako izdatnejše podpiranje brezposelnih pa zahteva seveda navadno velikih denarnih žrtev. Čeprav je načelno dolžnost javnosti, da skrbi za brezposelne, kar smo že večkrat povdarili, mora biti pa vendar zgrajeno vse podpiranje brezposelnih na principu samopomoči, kar se doseže ravno z zavarovanjem. Skoro povsod, kjer imajo uvedeno sistematično podpiranje brezposelnih, so pa pritegnili k tozadevnim stroškom tudi delodajalci (po mnogih krajih so poizkušali delodajalci celo sami organizirati tako podpiranje), tako da nosijo finančna bremena podpiranja vzajemno delojemalci, delodajalci in javnost (sorazmerno občina, pokrajina in država). Švica je n. pr. l. 1917 uvedla v korist brezposelnega skrbstva tudi 20 odstotne doklade na davek na vojne dobičke. Prav tako morajo biti pa seveda tudi pri uporabi tega imetja soudeleženi vsi

trije faktorji. To se zgodi v obliki zastopstva v tozadevnih upravnih odborih, ki morajo stati na čelu vse podpiralne organizacije, vendar se mora prepustiti v njih delojemalcem, kot najbolji zainteresiranemu faktorju primerno močnejše zastopstvo. Ti upravni odbori razsojajo tudi vse sporne slučaje in rešujejo pritožbe, katerih poraja vsako podpiranje brezposelnih že po svojem značaju zelo veliko. Sicer mora biti pa vsa organizacija upravno čim najbolj naslonjena na občine in strokovne organizacije, h katerima je treba pritegniti, kakor že večkrat omenjeno, tudi bolniško zavarovalnico (n. pr. za pobiranje prispevkov) in posredovalnico za delo (kot kontrolni organ).

To bi bile nekake glavne smernice za organizacijo podpiranja brezposelnih tudi pri nas, kajti tudi pri nas z njo ne bo mogoče več dolgo odlašati. Z razvojem gospodarskega življenja mora iti namreč vedno in povsod roko v roki tudi razvoj socialnega skrbstva, kot korektiva k nedostatkom in izrazkom, ki jih v praksi povzroča razvoj današnjega gospodarskega sistema.

(Konec)



tudi pa raznih volilnih shodih, naj mu bo v tolažbo in uteho, da bo mogoč preboleti ta udarec ter vztrajno nadaljevati svoje veliko delo voditelja primorskih Slovanov.

Med vsemi dosedanjimi shodi se je dva aista obnesla, in sicer v Lanišću (Čičarija) in v Dornbergu pri Gorici. Prisotni fašisti so preveč razgrajali in so vsled tega naši govorniki raje opustili zborovanje, nego da bi prišlo do dejanskega spopada med fašisti in našimi volilci. Kar se tiče pritiska na naše ljudstvo, je treba omeniti, da je kljub mirnemu poteku volilne borbe ogromen. A letos bo ta pritisk mnogo močnejši na Slovence nego na Hrvate, torej ravno narobe kakor v l. 1921. To pa vsled tega, ker so ravno med Slovenci sedaj na dnevnem redu važna gospodarska vprašanja, kakor vojna odškodnina, kraški vodovod itd. In kakor odškodnina, kraški vodovod itd. In kakor odškodnina, kraški vodovod itd. In kakor odškodnina, kraški vodovod itd.

Petrolejske volitve.

ap Pariz, koncem marca.

V naši stari Evropi smo pravzaprav preživeli velike politične skandale. Naša dolžnost je bila, v smislu francoskega pregovora »bitchi druge mačke«. To velja menda tudi za Američane, toda oni si raje dovoljujejo luksuz politično-finančne skandala, ki je v zgodovini narodov (še panamskega ne dosega) osamljen.

Vaš dopisnik je imel priložnost govoriti z ameriškim politikom, ki biva v Parizu v svrhu finančnih transakcij. Ta politik je izjavil o sedanjem položaju v Zedinjenih državah sledeče:

Živimo v dobesednem pomenu besede v petrolejski poplavi. Pri nas je samo še nafta in petrolejska akcija. Se nikjer na svetu ni igral petrolej take vloge. Niti pri nas pred sto leti, ko so odkrili prve petrolejske vrelce. Nov vesoljni potop je prišel nad nas. Noben politik ni varen pred sumničenjem. Ako ste slučajno v osesti akcije ene od množičnih petrolejskih družb, ste takoj zapleteni v škandal. Ako imate prijatelja ali daljnega sorodnika v službi te družbe, ste politično dostikrat celo družabno onemogočeni. Kratkotrajno, to je pri nas skrajna nevarna bolezen. Govorci se o voljni psihotični se zasmejuje stara Evropa, ki se v maršičem še danes ni mogla popolnoma oprostiti tega zla, toda pri nas prosvetljenih in treznih Američanov je mnogo slabše »petrolejsko psihozo«, ki je zastrupila naše celotno javno življenje, onemogla na stotine naših uglednih moških in razširila nezaupanje do najvišjih krogov.

V najmlajši državi Wyoming so odkrili bogate petrolejske vrelce, ki si jih je pridržala država za svojo mornarico. Ta kraj je dobil svoje ime po velikih skali, ki se vzdiguje sredi petrolejskega polja v obliki čajne nalivnice »Tea-Pot Dome«. Zgodilo se je, da so zasebne družbe zelo marljivo črpale petrolej in to v taki meri, da je bilo vedno manj petroleja za mornarico. Končno je država hotela rešiti, kar se je moglo rešiti ter je prepustila svoj petrolejski polj neki zasebni družbi s pogojem, da mora na račun držav dobavljati gotove množine petroleja. Do tu je vse popolnoma jasno in v redu. Sedaj pa pride prva temna točka. Predsednik Harding je izročil z dekretom petrolejska skladišča notranjemu ministrstvu, ki vodi nadzorstvo nad javno lastnino. Na vsak način ni v tem odloku ničesar nedopustnega, vendar pa ni mogoče najti zanj pravega razloga. Toda že to zadostuje za upravičeno grdnjo natolcevani. Treba se je spomniti samo na kampanjo nekega znanega finančnika proti pokojnemu predsedniku.

Toda to bi tudi v Ameriki samoposebi umevno ne zadostovalo za tako dalekosežen škandal. K temu je pripomogel slučaj: takratni notranji minister, bivši senator iz Nove Mehike, mister Fall, je bil že del časa v ozkih zvezah z velikimi petrolejskimi družbami. Vdal se je izkušnjam ter je privolil dvema družbama važne terenske koncesije. Tudi tu bi ne bilo nič nedopustnega, kajti v poznejše priobčene pogodbe je bilo razvidno, da so bile pravice države v cellem obsegu zavarovane. Zlo je bilo v skrivnostni transakciji, česar ne prenese nobena republika in še najmanj pri nas. G. Fall je imel kot vsi drugi ministri mnogo sovražnikov.

V trenutku je bil mobiliziran senat, odločeno so bile preiskave, katerih rezultat je pokazal, da so družbe nakazale kot protuslugu državnemu tajniku velike svote brezobrestnega denarja. Tako se je bliskovito razširil petrolejski duh čez vse ugledne politike. Po polju je vedno večja: kdor je bil večerja še čist, je bil naslednji dan že umazan. Brezdvomno so vam znane najuglednejše žrtve. Naj zadostujejo le nekatera imena: Fall, Dendv, Mac Adoo, Roosevelt... Nobenemu teh se ne more očitati kako nečastno dejanje. Postali so žrtve same zato, ker so prišli v stik z nafto. Filozofične in metafizične glave, kakršnih je pri vas v Evropi zelo mnogo, trdijo: Ameriški materializem je prišel v položaj, kjer se bo sam uničil. To je neke vrste petrolejski marksizem.

Za Evropo bi bilo bolj praktično in koristno, ako bi spoznala v ameriškem petrolejskem skandalu, da smo Američani zelo oddaljeni od evropskih zadržev in življenjskih vprašanj. V Evropi se mučijo prvi kulturni narodi, da bi rešili probleme, ki se jim zdijo največji v zgodovini. V Ameriki pa se vznemirjajo milijoni ob senzacijskem poročilu, da je senat, družina Smith ali Müller pred 20 leti kupila akcijo katerekoli petrolejske družbe in da je zato zapletena v škandal. Obe mentaliteti loči velikanski prepad. Evropa se mora zadovoljiti, da jo smatrajo v Ameriki le kot epizodo.

Opustošeni kraji južne Italije.

Poročali smo že o velikanskih nalivih v salernski pokrajini in prinašamo danes nekatere podrobnosti o katastrofi, ki je zadela to krasno pokrajino ob morski obali. Če je venomer lil, kakor iz skafo in poplavi vse salernsko obrežje. Poročila pravijo, da se je vsled nalivov odrgal prvi plaz pri kraju Mulini v okolici Amalfi. V okolici Vettica Minore je velikanski plaz razdeljal obsežne vinograde, uničil zelene olivne nasade in zasul več hiš; mnogo ljudi je prišlo ob življenje. V selu Vettica je porušil 300 metrov širok plaz nad 20 hiš. Pri vasi Pannone je deroča voda odnesla v morje neko žensko, ki je takoj utonila. Potopilo se je tudi nebroj ribiških čolnov. Reka Cernetto je prestopila bregove pri Amalfi. Voda nosi s seboj drevesa in skale in ogroža stanovanjce, ki so ostali v svojih hišah, popolnoma ločeni od ostalega sveta. Večina prebivalstva pa je zapustila ogrožene pokrajine in se za prvi bil naselila na višjih mestih pod milim nebom, ki jih je močilo z neprestanim deževjem.

Najbolj nesrečni so bili prebivalci kraja Vettica. Tam se je utrgal velik plaz ob 6. uri jutraj, ko so prebivalci, 600 po številu, še spali. Plaz je pridrvel v vas z groznim ropotom in povzročil ogromno škodo. Dve uri pozneje se je zavalila na bližnje selo Paglio velikanska skala in porušila skoro vse hiše. V celoti bi imeli sledečo sliko: na vsem amalfškem obrežju se je utrgalo okoli 50 velikanskih plazov. Stirje so ogrožila mesta Amalfi; največji je bil oni pri vasi Mulini.

Trije plazovi so drveli proti hotelu »Luna«, kjer je nekoč bival Henrik Ibsen. Eden izmed njih, širok 100 metrov, je pretrgal vse komunikacije. Neki plaz je navalil na kapucinski hotel in uničil njegov zgodovinski del ter opustošil krasen vrt.

Skupno število človeških žrtev znaša 81, ki so razdeljeni sledeče: Vettica 63, Praia 15, Amalfi 3. Trupla bodo poiskali, ko bo mogoče odkopati napočene mase.

Pomalo akcija je precej težavna. Glavno nalogo imajo ladje, ki dovažajo ponesrečenec živčev in zdravila. Begunci s težkim srcem pričakujejo pomoči in na vsako ladjo, ki pripe na pomoč, navalijo v velikem številu. Vojstvo razkopava zasute hiše in skuša rešiti, kar bi se rešiti dalo.

Na lice nesreče je prisel tudi italijanski kralj. Kmalu pa bi se mu zgodila nesreča. Ko je vozil vlak proti Neaplju, se je nenadoma utrgal plaz in zasul progo. Strojvodja je skušal s pomočjo dveh inženirjev, ki sta bila na lokomotivi, vlak ustaviti, toda bilo je prepozno. Stroj je skočil s tira, k sreči pa je bil strojvodja le lahko ranjen. Vsi ostali so ostali zdravi. Kralj je nadaljeval pot z avtomobilom.

Tudi papež je naprosil škofa Grassija, da izrazi prebivalstvu njegovo sožalje. Ob enem mu je poslal 25 tisoč lir za prvo pomoč prizadetim ponesrečenecem. V isti namen je tudi vlada nakazala 250 tisoč lir. Nemška vlada je naročila nemškemu poslaniku Neurathu, da izrazi italijanski vladi njeno sožalje.

Jean Richepin:

Vlažna slama v ječi

Prvih deset let zopora je preživel, ne da bi bil kaj ukrenil, skušal se je samo razgledati, udomačiti in se navaditi hišnih običajev.

Ker pa je moral ostati še dvajset let v zaporu, si je dejal nekega lepega jutra, da je pač sramotno tako neznansko lenariti in da si na vsak način mora preiskrbeti posel, ki bi ne bil prostega človeka (kajti bil je kaznjeneec), ampak vsaj človeka vreden.

Eno leto je premišljeval, pretuhtaval vsakovrstne misli, ki so mu rojile po glavi, in iskal končni cilj svojega življenja.

Ali naj redi pajka? To je starodavna, preveč znana domislica. Ali naj pošne Pellissona? Ej, to bi bil samo plagiat! Ali naj na prstih šteje neenakosti zida? To bi bila smešna, nepotrebna zabava, brez pomembnega rezultata.

»Moral bi najti nekaj,« si je dejal, »kar bi sočasno bilo zanimivo in koristno in bi se ne maščevalo povrhu. Moral bi si izmisliti delo, ki preganja čas, po-

vzročuje nekako zadovoljstvo in ima poleg tega še protestno vrednost.«

Drugo leto je porabil za iskanje in končno je uspel vsaj deloma poplačati njegovo vztrajnost.

Kaznjeneec je bil zaprt v temno ječo, kamor je solnce posvetilo komaj za pol ure dnevno in še to samo kot tenka svetlobna nit, podobna solnčnemu lasu. Ležišče, na katero je nesrečnega polagal k počitku svoje razbolele ude, pa je sestojalo iz kopic vlažne slame.

»Dobro« je vzklilnil energično, »zdaj pa hočem pošteno razjeziti ječarja in osramotiti sodnijo! Posušil bom to-le slamo!«

Počel je predvsem vse bilke svojega ležišča. Bilo jih je tisoč tristo in sedem. Pomanjkljiva stelja!

Potem je poskusil, v koliknem času se v pičlo odmerjenem solnčnem siju posuši ena slamnata bilka.

Trajalo je tričetr štiri ure.

Za vseh tisoč tristo sedem bilk zne-se to dvesto in osemdeset ur in petnajst minut, to je, pol ure na dan, devetnajst sto in ena in šestdeset dni.

Če je upošteval, da bo solnce povprečno sijalo komaj vsak tretji dan, je

Volilno gibanje v Nemčiji.

Volilno gibanje v Nemčiji je zašlo v razburkane vode. Najlutejšo medsebojno borbo vodijo socialisti in nemško nacionalisti. Sednji so izdali te dni volilni proglas, s katerim računajo, da jim bo prinesel večino v bodoči zbornici. Proglas je torej zelo važen in kaže, kaj danes v Nemčiji »vleče«. Važen pa je tako z notranje, kakor tudi z zunanjepolitičnega stališča. Nemško nacionalisti hočejo razbliniti laž, da bi Nemčija zakrivila svetovno vojno. Tudi zahtevajo, da se razveljavi verzajska mirovna pogodba; Ren pa ne sme biti meja Nemčije, marveč njena reka. Od Donave do Baltiškega morja en narod, ena država, en cesar. Država se mora vrniti k pruskim ustavi Bismarcka, parlament naj se zatre.

Na javnih volilnih shodih so govorili tudi nekateri člani vlade. V Düsseldorfu je imel volilni govor državni kancler Marx. Kancler je naglasil, da obstaja samo ena politična pot za Nemčijo in sicer politika izpolnitve mirovnih pogojev, ki je istovetna s »politiko osvoboditve nemškega naroda«. Proglasiti kršitve, znači napeljavati vodo na Poincarejev mlin. Kancler je tudi povdaril republikansko zvestobo in ostro zavrnil početje desničarjev. Glede udeležbe katoliškega centra v bodoči vladi se je kancler izrazil zelo diplomatično. Zatrnil je namreč, da bo centrum sodeloval z vsemi strankami, ki so »odločene vršiti pozitivno delo«.

Zunanji minister Stresemann pa je na nekem shodu zavrnil očitjanje bavarskega ministrskega predsednika Knillinga, da se državna vlada ne trudi, da bi enkrat za vedno zavrnila očitke, da je Nemčija odgovorna za svetovno vojno, češ da prevladuje v vladi socialistični duh. Stresemann je obžaloval, da se je ministrski predsednik zvezne države izrekel na javnem zborovanju proti delovanju državne vlade. Berlinska vlada je vse kaj drugega nego nedeljavna: toda v tem oziru ne more dati nobenih javnih izjav.

Politične vesti.

= Džemijet nesložen. V džemijetskem klubu so se pojavila navidežno resna sprotstva. Glavna skrb jim je povzročila oblikujoča se vlada s Pribičevićem, ker mislijo, da se bo rešim še bolj poostil. »To vprašanje je pretlo celo z razcepom v klubu. Na oni strani so, Deralo, podpredsednik kluba, Muftija Šerkić, Salih Jusupović in Seadudin Rašid, na drugi strani pa Ferhad beg Drago s svojimi pristaši. Prva skupina je zastopala stališče, da je treba sodelovati z radikali, ostalih devet pa je bilo za nevtralnost. Po avdienci pri Pašiću je Deralo zahteval priključitev koalicijski vladi. Spor v džemijetskem klubu je bila ena glavnih ovir, ki je podaljšala akcijo g. Pašića z sestavo koalicijske vlade.

= Nova francoska vlada je sestavljena tako: 1. Predsedstvo in zun. zadeve Poincare, 2. notr. zadeve Selves, 3. pravosodje Lefevre-Duprey, 4. finance Marsal, 5. trgovina Loucheur, 6. vojna general Maginot, 7. prosveta De Juvenal, 8. javna dela Le Troquer, 9. kolonije Fabry, 10. mornarica Bokaowski, 11. socialna politika Daniel Vincent, 12. osvobodeno ozemlje Louis Marin. V novi vladi je znatno zastopan republikansko-nacionalni blok, kar je pripisati vplivu predsednika Milleranda.

= Kako je prišlo k usodnemu glasovanju proti Poincareju? Vprašanje zvišanja pokojnin samo na sebi ni tako važna stvar, da bi običajno služila opoziciji za odstranjenje ministrskega predsednika, vendar se ga je sedaj oprijela opozicija francoske poslanske zbornice, da je vrgla Poincareja, ki je že vzdržal še vse hujše napade. Iz Pariza poročajo podrobnosti o poteku seje, ki je povzročila Poincarejevo demisijo. Kot navadno pri dopoldanskih sejah, je bilo tudi ta dan navzočih le malo poslancev v zbornici. Na dnevnem redu je bila diskusija o penzijskem zakonu. Poročevalec Lugol, član narodnega bloka, je pozval zbornico, naj predlaga k zakonskemu osnutku gotove spremembe, s katerimi bo po njegovem mnenju soglašala tudi vlada. Tu ga je prekinil finančni minister z opombo, da govori on le za svojo osebo, ne pa v imenu komisije. Ko sta nato poslana socialist Bousson in neodvisni Ossola predlagala, naj se načrt vrne komisiji, je proglasil fin. minister de Lasteyrie, da bi se s tem povzročile nemogoče diskusije in postavil vprašanje zaupnice proti vrnitvi predloga komisiji. V celoti se debata ni zdelata nevarna, da bi bilo treba nanjo opozoriti Poincareja, ki je ravno poročal v zunanjem odboru o lausannskem dogovoru. Pristopilo se je k glasovanju, pri katerem so, kakor je navada v francoskem parlamentu, navzoči poslanci oddali tudi glasovnice nenavzočih tovaršev, ki so jih k temu pooblastil. Izid glasovanja je presenetil: za vlado 264, proti 271 glasov. Levica je pozdravila rezultat z viharim ploskanjem.

dospel do zaključnega rezultata šestnajstih let, enega meseca, enega tedna in šestih dni.

Imel bo torej s tem početjem posla prav do poslednjih šestih mesecev.

Prišel je kar takoj z delom.

Vsikdar, kadar je sijalo solnce, je nesel kaznjeneec eno bilko na drobni solnčni žarek in je izrabil tako vse solnce. V ostalem času pa je ogreval v suk-njiču, kar je bil preje posušil.

Deset let je poteklo. Kaznjeneec je spal samo še na eni tretjini vlažnega slamnatega snopa in imel vsa prsa nabasana z dvema tretjinama, ki jih je bil polagoma nasušil.

Petnajst let je poteklo! Kakšno veselje! Ostalo je samo še sto in trideset bilk vlažne slame. Še štiristo osem dni in kaznjeneec se bo uprl, ponosen na svoje delo, zmagovalac družbe, in z glasom maščevanja in satanskim nasmehom upornika in vzklilnil:

»Ah, ah! Obsodili ste me bili na vlažno slamo in tranče! Toda dobro! Jokajte od jeze! Jaz spim na suhi slami!«

Ah! Grozovita usoda je prežala na

Šah.

(Urejuje M. Kragelj, podpredsednik »Lj. šah. kluba«.)

Nadaljnji potek mojsterskega šah. turnirja v New Yorku.

Šahovski turnir v New Yorku poteka proti pričakovanju. Poročali smo že zadnjič o 4. kolu, ki je prineslo sledeče rezultate: Dr. Eman. Lasker doigra z Janowskyjem do 62. poteze, nakar se partija prekine in preloži na poznejši čas pri boljši postavi za prvega. — Vatesu je naklonjena zmaga nad Ed. Laskerjem, ki omaga v 54 potezah, Bogoljubov pa sitne siljajo Rétija. Partiji Tartakower-Maroczy ter Capablanca-Aljehin končajo neodločeno — remis. — Marshall počiva.

V. kolo: Bogoljubov iznenadi s sijajno zmago nad Maroczyjem. Udeležil se je sicer turnirja nepovabljen in na lastne zname stroške. Doslej je izgubil edino proti ur. Tartakowerju, medtem ko je porazil po vrsti Maroczyja, Rétija ter Marshalla in remiziral z Ed. Laskerjem.

Višek senzacije pa je vzbudila brezdvomno ta dan odločna zmaga Rétija nad Capallanco dobljena v 31 potezah. Ko je Kubanec pri prvotno boljši poziciji izgubil nepremišljeno 2 potezi, je dejal v kritični situaciji svojemu nasprotniku: »Ako pogodi sedaj pravo potezo, vas ne bom dalje več nadlegoval!« — Réti je nato pravilno potezo pogodil, nakar se je slavni Capablanca takoj predal. Istočasno premaga Janowsky Ed. Laskerja v 62 potezah. A partiji dr. Eman. Lasker-dr. Tartakower ter Vates-Marshall menja remijsko. Aljehin je bil ta dan prost.

Stanje po 5. kolu:

Dr. Tartakower, Bogoljubov 3½; Aljehin 2½; Capablanca, dr. Emanuel Lasker [1], Janowsky [1], Vates in Réti po 2 točki; Maroczy, Ed. Lasker, Marshall 1½ točk.

V oklepaju označene številke pomenjajo prekinjene partije.

VI. kolo: Aljehin porazi Janowskega, Réti Vatesa, a Capablanca zabeleži po 4 dosedanjih remijih ter 1 porazu svojo prvo zmago proti dr. Tartakowerju. — Partiji Maroczy-Marshall ter dr. Lasker: Ed. Lasker se kot neodigrani prekineta, a Bogoljubov počiva.

Stanje po 6. kolu je torej sledeče:

Dr. Tartakower, Bogoljubov in Aljehin 3½; Capablanca, Réti 3; dr. Eman. Lasker [2], Janowsky [1], Vates 2, Maroczy [1], Ed. Lasker [1], Marshall [1] po 1½.

Kakor je tedaj razvidno, sta tvorili 5. in 6. kolo pravo senzacijo. Capablancu prvi poraz, takoj nato prva njegova zmaga — kaj umljivo torej, da razburja že sedaj ves

šahovski svet mrzlična negotovost, kdo nekd izide kot končni zmagovalac iz nemirno valujočega boja. Edini, ki ni bil še doslej poražen na turnirju, je dr. Eman. Lasker, Nemec, do nedavnega svetovni šahovski prvak, dokler mu ni zatemnela zmagovalnega poleta mlada, a mogočna zvezda na šahovskem nebu: Kubanec Capablanca. All se prebije nemara v New Yorku vnovič star iLasker na površje? Kajpada niso tudi v bodoče nemogoča razočaranja, saj korakata poleg Laskerja, ki sicer velja, kakor že omenjeno, za najopasnejšega tekmeča Capablance za svetovno šahovsko prvenstvo, v zmagonosnem pohodu trenutno poleg Bogoljubova in Tartakowerja na čelu tudi ž Nemcu tesno za petami Rus Aljehin in Madžar Réti. Razlika med šahovsko kapaciteto navedenih mojstrov je tako malenkostna, da senzacije tudi še v nadalje niso izključene.

Kakor si je kljub postarosti ohranil dr. Em. Lasker svojo mladeniško bistroumnost in dalekovidnost na šahovskem polju, tako moramo na drugi strani ugovoriti, da se pri tudi že obeh starejših mojstrih Maroczyju in Marshallu opazuje vpliv postarosti ter slednja dva ne dosegata v nujorskem turnirju svoje običajne prejšnje forme (Marshall — »Cambridge Springs 1904«!).

Vsled tega je skoraj verjetno, da bosta slednja z Vatesom in Janowskyjem odpadla od končnoveljavnne bojne konkurence.

V torek, na praznik, se ni igralo. Pač pa so se nadaljevale prekinjene partije, *k so se zaključile s sledečimi izidi:

Dr. Eman. Lasker je zmagal pri boljši poziciji proti Janowskemu po 68 potezah. Dolgotrajna in naporna je bila partija Maroczy-Marshall. Prvi se je držal neverjetno trdovratno, zomil v 80 potezah silni odpor po pretkanosti znanega šahovskega nasprotnika ter s tem na turnirju zaznamoval svojo prvo zmago.

Pozornost je vzbujala na ta dan po svoji izvanredni obširnosti partija obeh imenskih drugov Laskerjev. Manj znani inž. Ed. Lasker se je izkazal v boju kot vrlo odličnega igralca. Odbil je s premišljeno igro sleherni napad nemškega pravaka dr. Emanuela in to tako spretno, da je slednji po 103 izvršenih potezah moral ponuditi pravni remis. — Partija je trajala skupno celih 12 ur — brezdvomno v zadnjem času rekordni čas za 1 partijo.

Končoveljavna razpredelnica po dovršenem 6. kolu (vključno odigrane prekinjene partije) je torej sledeča:

Stanje po 8. kolu:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Stanje po 8. kolu
1 Aljehin		1/2	1	0	1	1/2	1	1	1	1	5	
2 Bogoljubov		0	1/2	1	1	1	0				3 1/2	
3 Capablanca	1/2		1/2	1/2	1/2	1/2	0	1			3 1/2	
4 Janowsky	0	1	1/2		1	0					1/2	3
5 Ed. Lasker	1/2	1/2	0		1/2	1/2	0	1/2	0		2 1/2	
6 Em. Lasker Dr.	1	1/2	1	1/2		1	1/2	1/2			5	
7 Maroczy	0	0	1/2	1/2	0		1	1/2	1/2		3	
8 Marshall	1/2	0				0		1/2	1/2	1/2	2	
9 Réti	0	0	1		1	1/2	1/2				1	4
10 Tartakower Dr.		1	0	1/2	1/2	1/2	1/2				1	4
11 Vates	0		1/2	1			1/2	0	0		2	

torej

Aljehin, Bogoljubov, dr. Eman. Lasker in dr. Tartakower 3½;

Capablanca in Réti 3;

Maroczy 2½;

Ed. Lasker, Janowsky in Vates 2;

Marshall 1½.

VIII. kolo: Od petih partij osmega kola so se v predpisanem osemurnem času kon-

čale le tri, kar dokazuje zelo ostro borbo med mojstri. Aljehin je zadel na Rétija Capablancu še vedno ni v formi. Igra z Maroczyjem se je končala z remijem. Tudi med dr. Tartakowerjem in Ed. Laskerjem je prišlo do rewija. Janovski in Marshall nista končala igre. Ravno tako ne dr. Emanuel Lasker in Bogoljubov.

(Nadaljevanje prih.)

Velikanska senzacija.
Šlandrijski lev
 Historična drama v 6. dej. v gl. vl. RAQUEL MELLER.
 Od ponedeljka 31. marca do srede 2. apr.
 v KINO TIVOLI.

Ponoči, ko je kaznjeneec sanjal nekoč o bodoči sreči, se je v prešerni opojnosti toli razburil in razgibal, da je prevrnil vrč kraj sebe in si z vodo zmočil ves suknič.

Vsa slama je bila mokra...

Kaj naj stori? Ali naj znova prične s tem Sisyphovim delom in spet porabi petnajst let, da bo v drobnem solnčnem curku posušil mokro slamnato bilje?

Vso korajžje je izgubil. O vi srečneži sveta, ki se odpoveste zabavi, ki bi jo s pet in dvajset koraki lahko dosegli, vrzite prvi kamen nanj!

Toda, kaj bi besedili, saj mora kaznjeneec počakati samo še poldrugo leto.

Ali vam ranjeni ponos, podrti upanje nista prav nič mar? Kaj? Ta mož se je petnajst dolgih let trudil, da bi spal na suhem snopu, in naj sedaj kar meni nič tebi nič dopusti, da bo zapustil vozo z vlažnimi slamatimi bilkami v laseh! Nikdar in nikoli! Kaj bi k temu dejala njegova čast?

Osem dni in osem noči se je brezupno boril z obupom in se skušal dvigniti iz motne more, ki je tiščala nanj.

Končno se je udal in izprevidel, da je premagan. Izgubil je bil bitko...

Nekega večera je padel na kolena izmučen, obupan:

»Moj bog,« je dejal jokajoč, »lepo te prosim, odpusti mi današnjo zmedenost. Dolgi trideset let sem trpel, ude so se vsi usločili, koža mi je zamrla, oči so mi obnemogle, kri mi je obledela, lasje in zobje so mi izpadli. Lakoti, mirazu in samoti sem kljuboval. Toda imel sem željo, ki mi je vlivala moč, imel sem življenjski cilj. Sedaj pa edine želje ne morem več izpolniti. In cilj je za vselej izgubljen. Onečastčen sem... Odpusti mi, da se umaknem s postojanke, da zapustim bitko, da se rešim ko' figovec. Ne morem več.«

P

Dnevne vesti.

Ljubljana, 29. marca.

Naša bo zadnja beseda!

Danes nas je doletela čast prve hišne preiskave, ki je bila izvršena na zahtevo poljskih Nemcev. Ti so se namreč čutili užaljene, ker smo v svojem poročilu o razpravi proti odgovornemu uredniku »Nove Prave« napisali, da je »Nova Pravda« ostro nastopila proti poljskim Nemcem, ker so ti odpustili slovenske delavce samo vsled tega, ker so bili Slovenci. Če je »užaljenost« Nemcev upravičena ali ne, v to se danes ne spuščamo, ker bo o tem odločilo sodišče. Povdarili bi le sledeče: Poljski Nemci izkazujejo v zadnjem času slovenskim novinarjem pozornost, ki je identična s sovražnostjo. Današnja preiskava je to v polni meri potrdila. Tudi analfabet v tiskarniških zadevah ve, da je nesmiselno iskati v uredništvu ropkopije že davno odtisnjenih sodniških poročil. Zato mora zahtevati hišno preiskavo le tisti, ki hoče šikanirati, ki je na svojo sovražnost ponosen.

Poljski Nemci pa so šli še korak dalje in so zahtevali hišno preiskavo tudi na domu našega glavnega urednika. S to svojo zahtevo pa so poljski Nemci vnovič dokazali svojo sovražnost do slovenskega časopisa in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

Poljski Nemci si menda domišljajo, da bodo s tožbami uplašili slovenske časopisje. Naj si ti junaki zapomnijo, da so slovenski novinarji vzdržali, da so slovenski časopisi in v čast nam bo, da bomo to sovražnost primerno kvitirali.

— Iz uprave lista. Nekaterim našim naročnikom smo pred kratkim poslali opomine, ker doslej še niso poravnali naročnine. Veliko se jih je že odzvalo. Ostale pa prosimo še tem potom, da upoštevajo poslane opomine in nam pošljejo 1. aprila znesek, ki smo ga jim naznanili pismeno.

— Delegacija železnice v Beogradu. Včeraj zvečer so odpotovali v Beograd delegati strokovnih društev »prometnikov«, »sprevednikov« in »strojevodij«, katere je brzojavno pozval minister zaobračaja, da se reši vprašanje prevoznega državnih železnice in izplačilo avansa bivšim žužnim železnice.

— Izplačilo osebnih prejemkov državnih nameščencev za april 1924. Finančna delegacija objavlja uradno: Gospod finančni minister je s brzojavnim odlokom DRBr. 3442 ex 1924 pooblastil finančnega delegata, da izplača prejemke za april začasno (privremeno), ako bi buđet dotlej v skupščini ne bil sprejet.

— Iz pošte službe. Pri poštnem ravnateljstvu v Sarajevu so upokojenci: Armand Gole, Karl Gederer, Karel Petek, Ivan Poje, Milan Pleša, Franjo Prah, Marija Smid, Rudolf Štorh, Anton Tovšek in Ladoslav Tratnik.

— Ovitki za vrednostna pisma. Z odlokom št. 16520 od 12. marca t. l. je ministristvo pošte obvestilo pošto direkcijo v Ljubljani, da so ovitki za vrednostna pisma že v natisu, in da jih bo dalo takoj v promet, ko bodo gotovi. Začasno pa naj občinstvo izvoli uporabljati ovitke privatne izdaje v smislu točke II. člena 26 »Pravilnika za notranjo pošto službo«.

— Promet z denarnimi pismi v Veliko Britanijo. V smislu ministrske odredbe se odpravi s prvim dnem meseca aprila t. l. promet z vrednostnimi pismi tudi v Veliko Britanijo. Od 1. jan. t. l. ima naša država promet z denarnimi (vrednostnimi) pismi z naslednjimi evropskimi državami: z Avstrijo, Madžarsko, Italijo, Švicco, Nemčijo, Češko-slovaško, Francijo, Belgijo in Rumunijo, in prihodnji mesec tudi z Veliko Britanijo.

— Izpiti učne usposobljenosti za učitelje ženskih ročnih del se na drž. ženskem učiteljskem v Ljubljani v tekočem šolskem letu ne bodo vršili, izpiti usposobljenosti za otroške vrtnarice pa se prično 26. maja. Prošnje za prijem na ravnateljstvo vložiti do 10. maja.

— Nova vinogradniška šola. Ministrstvo za kmetijstvo je otvorilo novo vinogradniško šolo v Vrhu.

— Zračni manevri češkoslovaških letal. Meseca maja poleti celokupno češkoslovaško zračno brodogojje iz Prage preko Slovaške do Jassyja in od tu v Bukarešto, Beograd in Zagreb, od kjer se vrne brodogojje preko Bratislave v Prago.

— Umrla je v Beogradu srpska dramska igralka Milka Grigurova, v starosti 84 let. Umrla je bila 14. februarja 1840 rojena v Somboru in je kot igralka prvič nastopila leta 1864 na srpskem narodnem gledališču v Vinkovcih. Štiri leta nato je bila angažirana v beograjskem dramskem gledališču, kjer je ostala ves čas svojega umetniškega udejstvovanja.

— Na Dunaju je umrl dvorni svetnik g. Evald Hovansky, bivši načelnik stanovanjskega urada in pozneje načelnik invalidskega oddelka v Ljubljani. V krogu svojih stanovskih tovarišev je bil pokojni Hovansky zelo priljubljen. Blagemu pokojniku prijazen spomin.

Ljubljana.

NEKAJ STAVBNE STATISTIKE ZA MESTO LJUBLJANA.

Od leta 1906 pa do začetka vojne leta 1914 se je zgradilo v mestu Ljubljani povprečno 28 hiš na leto. V vojnih letih 1915 do 1918 pa se je zgradilo vsega skupaj le 10 hiš. Do konca leta 1918 je znašal torej štiriletni zastanek že 102 hiš. Leta 1919 se ni zgradilo sploh ničesar in s tem je ta zastanek do konca leta narasel že na celih 130 hiš. Od začetka leta 1920 do konca leta 1923 pa se je zgradilo vsega skupaj 129 hiš, tedaj v štirih letih samo 17 hiš več, kot je znašal povprečni predvojni prirastek na leto (28 hiš). Zastanek se je torej do konca leta 1923 sicer zmanjšal na 113 hiš, vendar je še vedno s 1. jan. 1924 v primeri z normalnim predvojnimi stavbnim razvojem v mestu Ljubljani 113 hiš premalo.

Iz te statistike se da razlagati tudi še vedno obstoječo občutno pomanjkanje stanovanj. Če računamo na vsako hišo le štiri stanovanja, je odpadlo s tem 113 hišami 452 stanovanj. In zdaj se, da bi s tem številom stanovanj bila stanovanjska beda v Ljubljani že precej odpravljena. Seveda pa ni

ba plesovodij, Izvajajo se najmodernejši ples. Igra se vprizori le izven abohementa, na kar posetnike našega gledališča posebno opozarjamo.

Lidija Wislakova, slovenska plesalka, priredi po enoletnem odmoru svoj plesni večer v opernem gledališču v petek dne 4. aprila t. l. ob 20. uri. Odd. Wislakova, koja je žela lepih uspehov v domovini in izven nje bo v kratkem nastopila v Milanu in v drugih večjih mestih Italije. Njen spored obsega skladbe Debussyja, Griega, Mozarta, Rachmaninova, Smetane, Suka in drugih. Na klavirju spremlja kapelnik g. A. Balatka.

Slovenski pevski praznik. Redna letna skupščina Zveze slovenskih pevskih zborov v Ljubljani se vrši v nedeljo dne 6. aprila 1924 ob devetih dopoldne v pevski dvorani Glasbene Matice. Dnevni red: 1. Poročila odborovih funkcionarjev tajnika, blagajnika, arhivarja, pevovodje in revizorjev. 2. Prejete pravilnice Saveza pevskih zborov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. 3. Stališče Zveze slov. pevskih zborov in tozadevni definitivni sklep o pristopu. 4. Predavanje g. Srečka Kumarja: O poeziji v zborovski glasbi. 4. Volitve novega odbora. 5. Skupščinski. Za sklepščino skupščine je po 8 12 zveznih pravil treba udeležbe vsaj polovice zastopnikov včlanjenih zborov. Na skupščino je Zveza povabila tudi zastopnike bratskih srbskih in hrvatskih zborov. — Popoldne ob 3. se vrši v veliki dvorani »Uniona« velik pevski koncert s sodelovanjem 14 v velik včlanjenih zborov. Po koncertu ravnotam zdravni večer Zveze na čast gostom in udeležencem skupščine. — Temeljem odloka ministrstva zaobračaja z dne 20. marca t. l. št. 5064, imajo udeleženci skupščine in koncerta ugodnost polovične vožnje v Ljubljani in nazaj od 2. do 10. aprila. Pri nastopu vožnje si kupijo celo karto, ki velja z društvom legitimacijo in potrdilom Zveze o udeležbi na njenih prireditvah tudi za povratek.

stanovanjskemu pomanjkanju edini vzrok je zastanek na zgradbi novih hiš, marveč je to pomanjkanje v precejšnji meri povzročilo tudi dejstvo, da se je po prevratu v Ljubljano priselilo precej več ljudi, kot pa jih je Ljubljano zapustilo. In kakšno so današnji zgradbi glede zidanja v Ljubljani? Sedaj je v zidavi še 14 poslopij; med temi so večja le zgradba Ljubljanskega dvora ob Kolodvorski in Pražakovi ulici, zgradba Sokolskega doma na Taboru ter palača Okrožnega urada za zavarovanje delavcev ob Miklošičevi cesti, vse drugo so same majhne enodružinske hišice. Vse te stavbe so se začelo graditi že lansko leto in bodo tekom letošnjega leta dograjene. Da bi se pa letos začelo kaj novega graditi, skoro ni pričakovati. Pri stavbi oblasti ni dosedaj prijavljena še prav nobena nova stavba, razun one dr. Cernetovega konzorcija ob Ateksandrovi cesti, glede katere pa je še vprašanje, če se bo res gradila. Kakor vse kaže, se tedaj letos v Ljubljani ne bo nič pridalo gradilo. Vzrok temu bo pač ta, da primanjkuje denarja sploh ali vsaj razpoložljivega denarja, ker zidati z izposojenim denarjem pri današnjih obrestnih merah pač nikomur ne kaže. Na drugi strani pa se upravičeno pričakuje, da se bo ob dvigu denarja pocenil material in delo in da bo zato prihodnje leto mogoče zidati ceneje.

— Revizija stolinj. V petek zvečer ob 6. uri se je vršila šesta magistratnega gremaja, na kateri je bilo sklenjeno, da se odpravi tele stolinje: Na Pogacarjevem in Vodnikovem trgu stolinjo Franciše Cizman, Marije Ahila, Marije Cizman, Marije Vrbinc, Franciše Stele, Antonije Strnad, Marije Stele, Josipine Cerar, Marije Vodnika, Roze Podvornik, Marije Janež, Josipa Koritnika, Terezije Ipavec, Kati Krže, Gabrijela Nemec, Celestine Glavnik, Vide Solar in Marije Škrl. Po mestu se odpravljajo stolinje: Ane Westermayer v Florjanski ulici, Franciše Zupančič na Dolenski cesti, Marije Poreber na Krakovskem nasipu, Marije Mikuš na Valvazorjevem trgu, Marije Škrbec na Tržaški cesti, Franciše Čaka na Gosposvetni cesti, Terezije Sadar na Bielewsovi cesti, Nežke Zajc v Lattermanovem dvorcu, Marije Marjetič na Gosposvetni cesti, Margaret Uršič na trgu v Sp. Šiški, Marije Fuzin nasproti Šišenske šole, Amalije Habunek v Kolodvorski ulici, Katarine Kovič v Metelkovi ulici, Marije Kozinc na Martinovi cesti, Marije Zupančič na Ambroževem trgu in Marije Otkoren v Strossmajerjevi ulici.

— Danes jutraj je prispel v Ljubljano g. Milan Durdjevič, poslanec odbora za obnovitev šol, porušeni za časa avstrijske zasedbe v valjevskem okrogu. Priporočamo našim premožnejšim meščanom, posestnikom in trgovcem, da podprejo to plemenito idejo z gnetnimi sredstvi in tako pripomorejo k povzdigi prosvete v južnih krajih naše domovine. Uspeh pobiranja prispevkov pri ljubljanskih bankah je bil zelo dober, za kar gre našim denarnim zavodom zahvala in priznanje.

Razpisanih je 5 mest prižigalcev za cestno razsvetljavo. Reflektira se samo na trezine in zanesljive delavce. Natančnejša pojasnila daje ravnateljstvo mestne plinarne v Ljubljani.

— Tenis-sekcija društva »Atene« javlja, da se vrši vstopovanje za tenis 2. aprila in 4. aprila od 5—7 uri v ortopedičnem zavodu v Mladici.

KINO IDEAL

predvaja
v ponedeljek 31. marca,
torek 1. in sredo 2. aprila
Markiza de Chatelet

(Moč ljubavi).

Historična drama v 6 dejanjih v
glavni vlogi MARY CHRISTIANS.

Prednaznanilo.

Veliko vprašanje o življenjski sreči.
Seksualno vprašanje rešeno!

Žena — mati — dete

(Kako razjasnim to svojemu detetu.)

III. koncert jugoslov. komorne glasbe se vrši v ponedeljek, dne 7. aprila ob 8. uri zvečer v dvorani Filharmonične družbe. Na sporedu so trije komorni kvarteti in sicer Dobroničev, Lhotkov in Debussyjev. Abonente, kakor tudi drugo občinstvo opozarjamo na ta dan.

Cerkveni koncert Glasbene Matice Ljubljane. Pevski zbor Glasbene Matice v Ljubljani ponovi na četrti petek, to je dne 11. aprila ob 7. uri zvečer v Franciškanski cerkvi Dvočakov: »Stabat Mater« za soli, mešan zbor in orkester. Isto delo polje koncem meseca aprila naša Glasbena Matica tudi v zagrebški stolnici in sicer na korist odbora za Strossmayerjev spomenik. Natančnejše podatke glede ljubljanskega cerkvenega koncerta pričobimo v najkrajšem času.

Slenkiewicz — Mole, Potop. Zgodovinski roman. 1. in 2. zvezek. V Ljubljani 1924. založila Tiskovna zadruga. Strani 128. Cena s poštnino vred 25 Din. — Z istim zadovoljstvom kot roman »Z ognjem in mečem« bo sprejela čitatelja javnost tudi roman »Potop«, ki je začel izhajati v splošnih pri Tiskovni zadrugi. Tudi druga knjiga Slenkiewiczovih del je okrašena z lepiimi ilustracijami. Naročila sprejema Tiskovna zadruga v Ljubljani.

Koncert Zveze slovenskih pevskih zborov. Kakor že javljeno, ima Zveza slovenskih pevskih zborov v nedeljo, dne 6. aprila svoj redni letni občni zbor. Popoldne istega dne pa priredi Zveza koncert, pri katerem nastopi 6 ljubljanskih pevskih društev in osem društev izven Ljubljane z zelo raznovrstnim in zanimivim sporedom. Predprodaja vstopnic za ta koncert se že vrši v Matični knjigarni. Zunanji udeležniki narode lahko vstopnice po dopisnici na naslov: »Matična knjigarna«, Ljubljana, Kongresni trg. Začetek koncerta je ob 3. uri popoldne ter je poset istega vsled izredno ugodnih železniških zvez prav lahko omogočen tudi zunanjim udeležnikom.

— Mestna plinarja nam sporoča: Vsed obratovanja z novo dvoplinsko napravo, se je kakovost plina spremenila. Nekateri gorilci ne bodo reditega goreli brezhibno. Takoj, ko bo mogoče, bodo monterji plinarne brezplačno izvršili ta mala popravila, katere obstojajo le v tem, da se dovoz zraka zmanjša. V prihodnjem tednu pa prosimo cenjene odjemalce plina nekoliko potrpljenja.

Maribor.

— Podružnica »Narodnega Dnevnika« v Mariboru se nahaja v Gosposki ulici št. 37. Sprejema naročilno in oglašje dnevno od 8. do 12. in od 6. do 6. ure.

Občni zbor Brivske zadruge za mariborsko oblast bo v ponedeljek, 31. t. m. ob 2. uri popoldne v restavraciji »Pri pizen-skem viru«.

Smrtna kosa. Umrl je dne 28. t. m. na srčni hibi letniški paznik Franc Kranjc.

Prijava rezervnih častnikov. V zmislu razpisa dravske divizijske komande se morajo vsi v Mariboru bivaajoči rezervni častniki v času od 1. do 7. aprila t. l. tekom uradnih ur javiti pri mestnem vojaškem uradu na Slomškovem trgu.

Celje.

— Podružnica »Narodnega Dnevnika« v Celju se nahaja v Razlagovi ulici 11. Sprejema dnevno naročilno in oglašje.

— Vokalni koncert, katerega priredi akademski družina »Balkan«, se vrši danes v nedeljo 30. t. m. ob pol 9. uri zvečer v veliki dvorani Nar. doma.

— Godalni orkester snuje Glasbena Matica v Celju Orkester, katerega bo vodil ravnatelj Matice g. Karel Sancin, se bo temejito bavil s komorno glasbo. Prvi sestanek vseh ljubiteljev instrumentalne glasbe se bo vršil danes v nedeljo ob 10. uri dopoldne v prostorih Glasbene Matice na Slomškovem trgu.

— Šesta carinska konferenca, ki se je vršila v četrtek, je zopet radi slabe udeležbe pokazala, da naši gospodarski krogi nimajo posebnega zanimanja za te konference. Na tej konferenci se je med drugimi razpislo obravnavalo tudi o pobiranju 2 odstotne deklarirane fakturne vrednosti od uvoženega, odnosno izvoženega blaga. Celjska carinarnica bo odsluš naprej strogo pazila na to, da predložijo lastniki uvoženega, odnosno izvoženega blaga pravilno potrdilo o plačnem davku na uvozno in izvozno radnjo. Način tega postopanja se bo še pravočasno objavil.

— Komanda celjskega vojnega okruza poziva vse rezervne oficirje, ki stanujejo v mestu ali okolici Celja, da se brezpozolno osebno javijo pri komandi dne 31. marca od 8—12. ali od 14—17. ure.

— Mestno gledališče. V torek gostujejo člani ljubljanske drame s komedijo »Faun«. Režira g. O. Šest.

Ptuj.

— Olepševalno društvo ima svoj občni zbor dne 30. t. m. ob 4. uri popoldne v gostilni »Ljudski vrt«.

— Življinski in konjski sejem se vrši dne 1. aprila, svinjski pa dne 2. aprila.

— Polzkušnen samonar. Neka mlada ženska je poskusila radi ljubosumnosti izvršiti samonar. Skočila je pri spodnjem železniškem mostu v Dravo, bila je pa pravočasno rešena.

— Aretacija. Dne 23. t. m. je bil neki Ropotar Gustav Miloš od tuk. policije aretiran, ker je že dalje časa zasledovan radi različnih goljufij. Oddan je bil v sodnijske zapore.

— Cenilna komisija. Delegat ministrstva financ je imenoval v cenilno komisijo za cenilni okraj mesto Ptuj za člana: dr. Frana Jurteja, odvetnika in Blaža Pihlerja, krojaškega mojstra, oba v Ptuj; za namestnike: Janka Vučaka, kavararja, in Milana Šubica, davčnega upravitelja, oba v Ptuj.

Primorske vesti.

p Volilno gibanje na Primorskem. Pretekli četrtek se je vršil v Rihemberku zapadni sestanek slovenskih volivcev, ki je bil zelo dobro obiskan. Govoril je dr. Besednjak. Zbor zapnikov se je vršil tudi v Dornbergu, katerega so se udeležili številni slovenski volilci. Veličasten pa je bil volilni shod v Komnu, katerega so se udeležili volilci iz vseh okoliških vasi. Zborovalcev se je polastilo viharno navdušenje, ko je dr. Biteznič vzkliknil s Prešernom: Žive naj vsi narodi — ki hrepene dočakat dne — ko bomo vsi očeta enega sinovi, ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi! Tudi ta shod so skušali motiti fašisti, toda dr. Biteznič je pozval orožnike, da poskrbe za red. Kalin je nato molčal, dokler ni končal Biteznič svojega govora. Tudi v Kanalu se je vršilo lepo uspešno volilno zborovanje. — Živahno volilno gibanje vlada tudi v tužni Istri, kjer je bila ljudstvu po dolgih letih molka dana prilika, da spregovori svojo besedo. Naši voditelji se zavedajo, da je do volitev še teden dni in radi tega napaenajo vse sile, da bi odvrnili narod od bojzani, da bi jim glasovanje pri volitvah za slovensko listo moglo škodovati. Povsod nastopajo dostojno in s stvarnimi dokazi, ki jih skušajo fašisti odvracati s frazami o veličini Italije in grožnjami, da se bo fašistovska vlada mascevala, ako ne bi volilci oddali svojega glasu za fašistovsko listo.

Sport.

Predprodaja vstopnic za tekmo Ljubljana: Celovec, ki se vrši danes ob pol 15. uri na prostoru Ilirije, do opoldne v trafikli Sever, Selenburgova ulica. Znižane karte za dijake in vojsake se izdajajo samo v predprodaji. Sedeži so numerirani, vsakdo si torej lahko vnaprej zagigura gotovo mesto.

Sestava moštva za tekmo nogom. reprezentance Ljubljane in Celovca se glasi: Ljubljana: Miklavčič—Dolinar, Beltram—Grlic, Lado, Milan—Zupančič I, Učak, Oman, Pammer, Vidmar. Častna naloga zastopati mesto Ljubljano je poverjena torej kompletnemu 1. moštvu Ilirije. Upravičeno se lahko pričakuje, da bo moštvo po večni pripravi, katero je vodil g. Pammer, svoj nalogi častno izvršilo. — Celovec: Melitzer—Samonig I, Wölbitzsch—Reisinger, Samonig II, Steiner—Kleinberger, Reinhard, Russek, Lackner, Egger. Devet igralcev celovškega teama pripada Athletic SK, dva Sportvereinu. Tudi Celovčani tvorijo torej homogeno celoto in ker našega moštva nikakor ne podcenjujejo, je pričakovati od njih najtršega odpora. Tekmo bo vodil zagrebški sodnik Fabris. Ljubljanski team nastopi v belo-zelenih dresih z mestnim grbom.

SPLOŠNE DOLŽNOSTI DAVKOPLAČEVALCEV V II. ČETRTLETJU 1924.

(Opozoritev trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.)

I. Dospelost direktnih davkov. Dne 1. maja t. l. zapade v plačilo drugi obrok davkov za l. 1924. Ako davek za l. 1924 še ni predpisan, je plačati obrok po višini zadnjega definitivnega predpisa. V tej izmeri plačani obroki se obračunajo povodom definitivnega predpisa za l. 1924.

V 14 dneh po dospelosti se neporavnani davki se prisilno iztirjajo, za kar se zaračunajo poleg zamudnih obrestí še eksekucijske pristojbine, ki znašajo samo za opomin že 4 odstot



Kam z našimi deklicami?

II.

Zadnjih smo jih zapustili, ko so bile položile malo maturo; danes jih pospremljamo še par korakov dalje v življenje.

One, katere čaka topli dom in okrogla dota nas danes ne zanimajo. Tudi za one, ki se mislijo poprijeti poklicev, ki so v navadi za naše naobrazene deklice, t. j. učiteljstvo, bančna praksa, pisarniške službe vseh vrst, ne pišemo teh vrstic.

Opozorili pa bi naše bralke na dvoje strok, ki so do danes od naše *izobražene* ženske mladine docela zanemarjene.

Obiti in trgovina dobivata dotok izvrševalnih moči skoro izključno iz vrst onih mladenk, ki niso bile sposobne za učenje, ki se niso zamogle boljše izobraziti.

Vsi vemo, koliko boljše smo postreženi v trgovini, kjer delajo domače, interesirane moči: vsaka kupovalka ve, kako strašno je kupovati v trgovini, kjer prodajalka neinteresirano nosi vse na kup, kar ji pride pod roko, ne da bi hotela ali zamogla ugoditi naši želji. V velikih trgovskih mestih, kjer *znajo* prodajati, vrše svoj posel, posebno v specialnih trgovinah vseskozi naobrazene prodajalke, taktne in korektnega nastopanja. Njih inteligenca jim dovoli, da takoj pravilno ocenijo kupujočo stranko, da sežejo takoj po blago, ki bi jo zamoglo priložiti zadovoljiti; vljudo, a ne vsiljivo se s par vprašanji informirajo še o vsoti, ki bi jo hoteli priložiti izdati, eventualno o drugih podrobnostih, in potem ostanejo mirno in brez nervoznosti pa tudi brez razmišljanosti na našo razpolago, dokler ni nakup v zadovoljstvo stranke izvršen. Solidni trgovini namreč ni edini cilj blago dobro in brzo prodati, marveč tudi zadovoljiti svoje odjemalce, tako, da zopet in zopet pridejo. Nastop teh gospodičen je vseskozi siguran, njihov vedenje pa tako, da nikomur ne pride na misel, da bi jih ne smatral za — dame.

Podobno je v obrti.

Vsaka šivilja ali modistka nam bo potrdila, da so izobražene gospodične, ki se uče njih obrti le za lastno uporabo, desetkrat spretnije od onih, katerim naj bi bila obrt življenski poklic. To je povsem naravno. Splošna izobrazba izpopolnjuje tudi čut za resnično lepoto, za harmonijo linij in barv, logična misel pa ustvari marsikatero praktično spretnost. Priznati moramo, da imajo naše žene izredno mnogo okusa; morda je krasota naše pokrajine tako harmonično vplivala nanje v tej smeri; škoda bi bilo, da bi se ti talenti ne dvignili. Morda pa govorimo tej ali oni naši mladi inteligentki iz srca, ko lomimo kopje za nove poklice?

Kopje lomimo predvsem s lepim predpiskom v finih in nefinih poklicih. Marsikateri mamici se zdi zelo fino, če njena hčerka piše tistoti naslov na kuverti z bančnim kontokorentom gg. X, U in Z, a strašno nefino, če bi ustvarjala s spretno ročico poeme iz čipk, cvetja in svile, ki jim pravimo klobučki — za žene in hčerke gg. X, U in Z.

Poznam damo — Slovenko, ki je že kot dekle imela izvrsten okus in spretno ročico. Gospodična je vsa živela v modi in šivankarstvu. In dogodilo se je, da se je spoznala na letovišču — pripadala je eni najuglednejših slovenskih rodbin — z gospodom, ki je bil krojač. Vzljubila sta se in se poročila.

Pomislite — s krojačem. Znanci so pomilovalno čestitali.

Danes je dama solastnica enega prvih — morda je celo prvi — modnih ateljejev na Dunaju. Njen mož je komercialni svetnik, ona sama član najpoboljšej dunajske družbe. In vendar, če baš nanese, sama rada in ljubeznivo postreže debelašasti Židovki, bogatašici od davi, in sama dirigira in nadzira obširne delavnice.

Imamo pa še kup obrti, ki pri nas sploh niso poznane. Sem spada naprimer izdelovanje umetnega cvetja, predelavanje novejih in drugih peres v različne nakit; ker je ta obrt pri nas nepoznana, logično niti imena nima; na Dunaju je v njej zaposlena množica deklet, ki se imenujejo »Federnschmückerinnen«. Tudi vrtnarstvo, slaščičarstvo, rokavičarstvo, izdelovanje steznikov in bandaž, da celo črevljarstvo so za deklice, posebno *izobražene* deklice poklici velikih pridobitnih možnosti.

In če stopimo še korak dalje do umetnostne obrti, koliko možnosti dobrega in prijetnega zaslužka se tu nudi našim nadarjenim inteligentkam. V naši obrtni in tehnični srednji šoli v Ljubljani imamo predpogoji za izobrazbo ali vsaj predizobrazbo v tej stroki. Kako široko polje se tu odpira našim mladim obrtnicam od skrbno premišljenega načrta za damski budoar — kdo bi si ga znal bolj dražestno zamisliti kot dama? Da umetniško oblačene lutke naše dece. Naša keramična, svetlobna, čipkarska, tekstilna, kartonažna in papirna industrija, vse še v povojih čaka Vaših ukusnih in fantastičnih invencij. Vzroci in risbe v vseh teh panogah bodo morale sčasoma pokazati nekaj samolasten, jugoslovanski tip.

S tem pa nikakor nočem reči, da bomo morali ustvariti »narodno« umetnost, kakršna naj bi menda bila neka zgradba na Miklošičevi cesti, ali kakšna »pomolana« lesena žlička, ki jo pardoniramo samo zato, ker mislimo, da je »narodna«.

Baš v naših krajih, kjer se danes stikata orijent in okcident, kot nekdanj v Benetkah, baš pri nas, kjer je še toliko nedvignjenih narodnih zakladov od Triglava do Ohridskega jezera, bi bilo naši obrti in umetnostni obrti treba mnogo izobraženega ženskega okusa, bi nam bilo treba mnogo mladih, svežih moči, polnih smisla za stil, linijo, ukus, a obenem za uporabnost, praktičnost in logičnost, z eno besedo — z mnogo smisla za lepoto.

Povejte, dekleta, ali Vas ne miče?

Trboveljski premog in drva
dobavlja

Družba Ilirija,
Ljubljana,

Kralja Petra trg 8. Telefon 220.
Plačilo tudi na obroke.

Vedno zadnje novosti
SAMO
šelenburgova ulica 3
Gričar & Mejač.

Žensko gibanje na Francoskem.

L'U. F. S. F. (L'Union française pour le suffrage des femmes, Francosko združenje za žensko volilno pravico) je imelo dne 16. marca svojo letno skupščino v Parizu.

Na skupščini je referiralo več francoskih odvetnic, zdravnic in drugih intelektualk o različnih vprašanjih, n. pr. o vzgoji žensk za politiko in politična vprašanja, o kurzihi o higijeni in dečji negi, o boju proti draginji, o ustvarjanju feminističnih knjižnic itd.

Zborovanje pa je kot navadno izzvenelo v klic po ženski volilni pravici in izrekla se je v očiščeno dejstvo, da je v najnovejšem času tudi španska žena dobila volilno pravico, želja, naj bi bilo letos zadnjikrat, da doživi francoska žena ponižanje, da ne sme stopiti k volilni skrinjici.

V splošnem se lahko reče, da kaže masa francoskih žen absoluten desinterese na svoji volilni pravici. Francozinja je dobra gospodinja in mati in vneti patriotka, kar je sijajno dokazala v svetovni vojni in sedaj ob padcu franka. A politika je ne zanima. Zato upravičeno piše pariški dnevnik »Le Journal«: »Naj vzdignejo roke vse one francoske žene, ki se čutijo *ponižane* zato, ker ne smejo vsako četrto leto vreči v volilno skrinjico štirioglati košček papirja.

Francoske kraljice.

Francija Vam je čudna republika. Prav nič ni demokratična. Ker nimajo nobenega kralja in nobene kraljice, ki bi sedela na prestoli v Tuileries, si izvolijo vsake vrste drugih kraljic.

Znano je, da vsak pariški arrondissement (okraj) vsako leto izvoli najlepše dekle kot kraljico lepote, izmed vseh teh kraljic pa se izvoli zopet najlepša »kraljica kraljica« (La Reine des Reines). Pri tej priliki je mnogo zabave, ceremonij, obhodov, daril itd.

Tudi dijaštvo izbere svojo kraljico izmed dijakinj. Pravkar je bilo izvoljeno tako-le drobno veličanstvo v zali osebici gdč. Yvonne Gouvert.

Interesanten socijalni pojav pa je, da so začeli po vojni izbirati tudi med najbolj delavnimi in pridnimi dekleti. Tako so že lansko in predlansko leto po vseh okrajih zbirali glasove v prid priznani najbolj delavni deklicam — imenovali so jih »Čebelice« (Abelles). Izmed vseh teh čebelic pa so zopet odlašali najpridnejšo, ki je dobila naslov Kraljice (La Reine des Abeilles) ali po naše »Matica«.

Letos bodo poleg »najlepših« v pomladni svečanosti povorki (Fêtes de Printemps) meseca marca privikrat nastopile tudi »najpridnejše«.

Priprosta eleganca zmaguje.

V Nizzi namreč, ker se je ob velikanski udeležbi najeleгантnejše publike vršilo tekmovanje toalet.

Izmed vseh izvezenih, čipkastih, z biseri posejanih, eksaltiranih je dobila prvo nagrado povsem priprosta obleka iz rumenkastobe (creme) Kasha-svile, z diskretnimi okraski iz živordega usnja. Krilo in dolga bluz, ki je z odprtim ovratnikom in dolgi rokavi delala skoro sportni utis, sta bila spojena pod ozkim belim pasom. Vzdolž sprednje sredine bluze in krila si videla par centimetrov rdečega usnja izrezljane ali izvezenega v diskreten ornament. Ozek rdeč rob na manšeti, droben motiv na ovratniku.

Na glavi priprosto klobč, zoper hlad pa je služil gladek plašč iz iste creme Kasha - svile obrobjen z belo kožuvinjo.

Ali si član Jugoslovanske Maticе?

Krila so kratka,

a Bog varuj, da bi bila prekratka. To je ravno šik elegantnih mest, da, če so krila kratka, so pri vseh damah *enako* kratka. Da se doseže ta enakomerna slika, se ne sme meriti krila, temveč razdalja od spodnjega roba do tal.

Danes se nosi krilo angleškega troterja 30 cm, smukavec, plašč, ali vizitna toaleta 25 cm od tal. Giede dolžine večernih oblek vlada precejšnja prostost, a povprečno se nosijo do gležnjev, lahko pa tudi do pete.

Kratko krilo je pa tudi ozko. Serpentinno ud goštet-gub, ki so silile na dan, ne prenaša. Edina koncesija, ki jo dovoljuje, e v sprednjem delu par tesno polikanih plisejev.

Žena in ime.

Prastar ostanek ženske nesvobode je žensko »brezimenstvo«. Se sedaj se zdi, kakor da žena nima svojega lastnega imena, ampak da ji je vsakokratno ime samo posojeno. Dokler je deklica neporočena, je »gospodična«, kar pa ne pove prav ničesar; kadar je poročena, je pa še manj: spremeni svoje ime in »posodi« ji drugo za toliko časa, dokler ne menja moža. Razlika med poročeno in neporočeno ženo je, da prvo nazivajo s krajino prismojenim nazivom »milostljiva gospa«.

Zdi se, da se bodo morale žene še dolgo boriti, da si pribore pravico do imena in naziva. Dokler ne bo večina sodobnega sveta (recimo pri nas) uverjena, da je naziv »milostljiva gospa« prismojarija, bo ta boj težaven. In te težave bodo trajale še dolgo, kajti v Ljubljani poznam splošno znanega industričarja, ki je sicer majhne (ampak siroke) postave, pa ga vendar naziva uslužbenka »gnadlivi gospod« in baje mu celo roko poljubi; čeprav je že precej v letih, se gospodu ta naziv vendar ne zdi smešen. Dokler bodo mogoče take absurdnosti, imajo žene malo upanja, da si pribore pravico do imena.

In vendar ima žena to pravico. Saj ima danes tudi je pravico plačevati davke, delati, preživljati sebe in otroke, celo moža. Ne sme pa odločevati o sebi, če se poroči. Tedaj je podvržena možu, kajti kakor hitro zamenja žena svojo prostost z zakonsko srečo (ali nesrečo?), postane takoj nekak — privesek. Ona je »njegova«, žena tega in tega.

Žene z močno izrazito individualnostjo se temu ognejo na ta način, da tudi v zakonu obdržijo svoje prejšnje ime, ali pa ga vsaj pridružio novemu. Tako delujejo n. pr. prav številne umetnice, ki so poročene, tudi tedaj pod svojim prejšnjim imenom. Seveda te prakse zakonski predpisi ne poznajo; tri pi pa se vseeno.

Da se povrnemo še enkrat na gospodično in gospo. Ti dve oznaki pravzaprav ne povesta drugega, kakor »poročena« ali »bila poročena« in »neporočena«. Mož pa ostane »gospod«, najsi je poročen ali neporočen. Zato se včasih čuje malce čudno, ko nazivajo sedemnajstletnega zelenca gospoda, petintridesetletno zrelo samicu pa gospodično. Mnogo primernejša bi bila enotna oznaka, kakor imajo n. pr. Francozi; madame.

Najsmehljivejša pa je — in to so žene največ same krive — da se nazivajo poročene žene z naslovi svojih mož. Tako kar mrgoli različnih »gospa doktor«, »gospa svetnik«, »gospa ravnatelj« itd. Pavovo perje, skrajno abotna praksa. Kdor kaj velja, se uveljavi v življenju brez naslovov: samo bleskeče besede pa so neredko znak — praznote in omejenosti.

Ženske, ki hočejo biti emancipirane, naj najprej odpravijo ta znamenja nekdanje suženosti, ženske nesvobode; čim bodo pokazale, da morejo biti samostojne, bodo to tudi dosegle.

KINO MATICA:
Od 27. do 30. marca.

Burka! Salve smeha!
„Faty in Fix-Fax“

Mladini primerno!

Junakinja.

V Parizu je izšla knjiga »La guerre des femmes«, ki opisuje junaštvo Louise de Bettignies iz francoskega mesta Lille.

Ko so Nemci v oktobru 1914 zasedli Lille, je bila mlada Louise sama v hiši svoje matere. Čez par tednov pa je sklenila, da obišče preko Holandske in Anglije svoje mater, ki je tedaj bivala v Saint-Omeru. Angleški policisti v Folkestone so natančno preiščevali vse došlece in jih izpraševali o vojaških stvarih. Louise de Bettignies je odgovarjala tako precizno in izpovedala tako važne vojaške zadeve, da jo je neki oficir pozval, naj večkrat potuje iz Lillea v Anglijo. Razumela je ter želela, da se o tem posvetuje s svojo materjo. V februarju naslednjega leta se je vrnila v Lille ter je skupno s svojo prijateljico Léonie Ponthoutte pričela delovati kot volunka. Bila je zelo izobražena in iz zelo ugledne rodbine. Študirala je v Angliji, živela del časa v Italiji, na Poljskem in na Češkem, govorila štiri jezike ter se učila celo latinski in višjo matematiko. Bila je sportnica in ljubka pri-kazen.

Njena naloga je bila, osebno poročati v Folkestoneu o okupacijski armadi in pomagati mladim Francozom prehod iz zasedenega ozemlja preko električnih ovir in dobro zastražene meje na Holandsko. Obe deklici sta storili to okoli tridesetkrat. Moralni pa prehoditi peš 70 km dolgo pot do meje, oblečeni kot kmetici ali trgovki s surovim maslom. Na meji je bila ženska, ki je preiskovala ženske potnike od glave do nog. Ker je bila zeleno oblečena, so jo imenovali »žabo«. Najvažnejša naloga obeh volunk je bila, prevarati »žabo«, kajti s seboj sta nosili polno pisem in poročil. Že težje pa je bilo spraviti mlade emigrante na Holandsko. Vsi, voditelji in ubežniki so bili skriti na vozu, obloženem s senom ali slamo. Nič se ni smel izdati z nobenim glasom, tudi če so policaji z dolgimi drogovi suvali v sen in ranili ubežnike. Pred vozom z živim blagom je bil vedno en voz slame, ravno tako za njim. Prvi voz je prišel na mejo v precejšnji razdalji. Voznik je pil pri obmejni postaji kozareček žganja, dokler nista dospela ostala dva voza. Potem so vozniki previdno zamenjali na zunan enake vozove. Prvi voz, ki je bil že preiskan, je ostal, voz z ubežniki pa je šel kot prvi naprej. Ta prevara se ni niti enkrat ponovila.

Poročila za Angleže so bila napisana na cigaretnem papirčku. Pisavo so pozneje fotografirsko povečali. Te papirčke sta skrili ali v podplate, ali sta jih ovili okoli majhnih čokoladnih koščkov, ali v steznik, ali pa v gumb ročne torbice. Pri nočnih vožnjah je bil dragocen papirček ovit okoli svetle v ozni svetiljki. Pozneje se je posrečilo, da sta mogli napisati do 3000 besed na fotografirsko filmsko ploščo, ki je imela velikost očalnega stekla. Pisava je bila nevidna plošča prozorna. Ploščo je vtaknila v ščipalnik, ali pa pritrdila nad fotografijo legitimacije, ki so jo nemške oblasti popolnoma pravilno zigosale. Vsak izlet je bil v zvezi z mnogimi nevarnostmi. Nekoč jo je ustavil obmejni stražnik Louise de Bettignies je odšla v gostilno, kjer se je preoblekla v meščanko, pa tudi ni imela sreče. Opazila je naenkrat v spremstvu oficirjev bavarskega princa Ruperta. Louise se mu je približala in ga nagovorila: Visokost, ali me poznate? Pred petimi leti sem vas porazila pri Bridgeparitji. Bilo je na Češkem v gradu Knez... Prestolonaslednik je kazal, kakor da se spominja ter je interveniral za prijateljico poznane rodbine.

Končno pa je vendarle doletela usoda obe deklici. Arretirali so ju v bližini Tournaur in nemške oblasti so ju obsodile na smrt, pozneje pa pomilostile v dosmrtno ječo. Louise de Bettignies ni videla nikdar več svoje ljubljene Francije. Ko so prišli Angleži po vojni v Kolin ob Reni, so našli na tamšnjem pokopališču med vojaškimi grobovi zapuščen grob, na katerem je bil zasajen preprost lesen križ z napisom: »Louise de Bettignies« in datum njene smrti 27. septembra 1918. Angleži so izkopali malo rakev, jo zavili v trobojnico ter jo spremili z vsemi vojaškimi častmi in Lille.

Švindl.

Malega Morica so vpisali v I. razred. Ko se je vrnil prvi dan iz šole, so ga vprašali, kako mu ugaja.

»Švindl.«

»Kako to?«

»Na vratih je napisano I. razred, se deti pa moramo na — lesenih klopih.

Če bi bila žena enakopravna z možem, ne bi nikdar več pokleknil noben mož pred njo.

Da se vrača mladi naraščaj h pridojci se vidi že po ženskih plesnih toaletah.

Sodnik (ciganu): Ali ti nisi dejal že neštetokrat, da pusti tuje stvari pri miru? Cigan: Da, toda, ko pa je vse tuje! (Koprive.)

Henry Murger

La Bohème.

Prizori iz življenja ciganov.

(Nadaljevanje.)

»Glej ga!« je rekel pesnik in mu pomolil roko, »vi tukaj!« In začel je radovedno motriti Rudolfa. Videč njegov zategnjen obraz, je mislil, da mora govoriti s tolažčim glasom.

»Le pogum, moj dragi, vem, da je to hudo, a slednjič bi moralo tako ali tako do tega priti; bolje je, da je to zdaj kot pozneje; v treh mesecih boste popolnoma ozdravljeni.«

»Kaj mi godete?« je rekel Rudolf, »nisem bolan, moj dragi!«

»Moj Bog!« je rekel pesnik, »ne delajte se hrabrega, za vraga poznam zgodbo, pa če bi je tudi ne poznal, bi vam jo čital z obraza.«

»Pazite, motite se,« je rekel Rudolf. »Nocoj sem res prav slabe volje; a kar se tiče vzroka tej slabi volji, niste nikakor pravega zadeli.«

»O, zakaj se branite? To je čisto naravno; človek ne preživi kar tako mirnodušno zveze, ki je trajala že dve leti.«

»Vsi mi govore isto,« je nestrpno dejal Rudolf. »No, na mojo častno besedo, da se motite, vi in vsi drugi. Prav žalosten sem in se mi vidi na

76

obrazu, to je mogoče; toda poslušajte, zakaj: ker sem pričakoval svojega krojača, ki bi mi moral prinesli nov frak, pa ga ni bilo; evo, zato sem slabe volje.«

»Slabo, slabo,« je smehljaje rekel pesnik.

»Nič slabo; nasprotno, dobro, prav dobro, celo izborno. Poslušajte moje razloge in videli boste.«

»No dobro,« je rekel pesnik, »poslušam; dokažite mi malo, kako more imeti človek, če pametno misli, tako žalosten obraz, če krojač ne drži besede! Dajte, dajte, poslušam!«

»Saj veste,« je rekel Rudolf, »da imajo majhni vzroki največje učinke. Nocoj bi moral napraviti zelo važen obisk, pa ga ne morem napraviti radi tega, ker nimam svojega fraka. Razumete?«

»Ne. Do tu še ni zadostnega razloga za žalost. Žalostni ste... ker... pa dovolj. Zelo nes pametni ste, da mi hočete kaj takega natvesti. To je moje mnenje.«

»Dragi prijatelj,« je rekel Rudolf, »zelo ste trdovratni! Človek ima vedno dovolj vzroka, biti žalosten, če zamudi srečo ali vsaj zabavo, ker sta skoraj vedno toliko kot zgubljeni, in ker večkrat nimam prav, če reče tako glede prve kot glede druge: Ujel te bom drugič. Da vse kratko posnamem: nocoj sem imel sestanek z mlado žensko; imel bi se sniti z njo v hiši, odkoder bi jo mogoče pripeljal v svoje stanovanje, če bi bila ta pot krajša kot do njenega in celo če bi bila daljša. V tej hiši so pri-

redili večerno zabavo; na večerno zabavo pa gremo le v fraku; fraka nimam, moj krojač bi mi ga moral prinesiti; ne prinese mi ga, zato ne grem na večerno zabavo, se ne bom sešel z mlado ženo, s katero se je mogoče drug sešel; ne bom je pripeljal ne na moj dom ne na njenega, kamor jo je mogoče pripeljal kdo drugi. Kot sem vam rekel, bom torej zamudil srečo ali zabavo; zato sem žalosten, zato se žalostno držim in to je naravno!«

»Naj bo!« je rekel prijatelj; »komaj ste torej stopili z eno nogo iz enega pekla, stopate z drugo nogo v drugega; toda, moj dobri prijatelj, ko sem vas našel tu na cesti, ste čisto tako izgledali, kot da čakate nekoga.«

»Saj sem tudi čakal.«

»Toda,« je nadaljeval drugi, »tu sva v delu mesta, kjer stanuje vaša prejšnja ljubica; kaj mi dokazuje, da niste nje pričakovali?«

»Čeprav sem od nje ločen, so me posebni razlogi primorali, da sem ostal v tem delu mesta; toda, dasi sosed, sva si tako oddaljena, kot če bi bila ona na enem tečaju, jaz na drugem. Sicer pa je moja prejšnja ljubica ob tej uri v kotu pri svojem ognjišču in se uči francoske gramatike z gospodom grofom Pavlom, ki jo hoče privedi nazaj k čednosti po poti pravopisa. Moj Bog, kako jo bo razvadal! Slednjič pa je to njegova stvar sedaj, ko je glavni urednik njene sreče. Sedaj pač vidite, da so vaši razlogi nesmiselni, in da ne hodim po zabri-

sanem sledu svoje stare ljubezni, temveč nasprotno po sledu nove, ki je že nekoliko moja sosedin in ki bo še bolj postala; mislim namreč napraviti vse potrebne korake in če bo ona hotela napraviti ostale, se bova prav kmalu sporazumela.«

»Zares!« je rekel pesnik, »ste že zaljubljeni?« »Poslušajte, kako!« je odgovoril Rudolf; »moje srce je podobno stanovanju, ki se daje v najem, čim ga je najemnik zapustil. Kadar gre ena ljubezen iz njega, izobesim oglas, da privabim drugo. Sploh pa se da v stanovanju stanovati in je popolnoma popravljeno.«

»In kdo je ta novi idol? Kje ste ga spoznali in kdaj?«

»Evo,« je rekel Rudolf; »poidiva po vrsti! Ko je Mimi odšla, sem si predstavljala, da ne bom nikdar več v svojem življenju zaljubljen in predstavljal sem si, da je umrlo moje srce od napore, onemoglosti, od vsega, kar hočete. Bilo je toliko, tako dolgo, tako hitro in prehitro, da je bila stvar verjetna. Kratko, mislim sem, da je mrtvo, čisto mrtvo, zelo mrtvo, in nameraval sem ga pokopati kot gospod Malborough. Pri tej priliki sem priredil skromno sedmimo, na katero sem povabil nekatere svoje prijatelje. Povabljeni so se morali žalostno držati in steklenice so imele črno ovite vratove.«

»Mene niste povabili!«

»Oprostite, nisem vedel za naslov oblaka, na katerem stanujete!«

Stalna poljudno-znanstvena priloga „Nar. Dnevnika“

Skrivnosti zvezd.

Vedno bolj prodira človeški duh v skrivnosti prirode. Sredstva, katerih se prirodoznanstvo poslužuje pri svojem raziskovanju, so čim dalje bolj polna in natančna. Vse prirodne sile, katere je človek podjarmil v teku tisočletij mu morajo služiti v dosegu vedno večjega spoznavanja prirode in novih prirodnih sil, ki jih zopet izkoristiti sebi v prid.

Čim bolj pa se bližamo končnemu jedru spoznavanja, tem težja postaja pot, tem silnejši je odpor prirode, ki skuša svoje zadnje in poslednje skrivnosti prikriti z vsemi silami.

Ako gledamo z naše male zemlje v neskončno razdaljo, ki se razprostira nad nami, se šele zavedamo naše malenkosti in slabosti. Vendar je tudi tukaj človeški duh našel pota in sredstva, da preleti to neskončno razdaljo. Svetlobni trak je edina vez, ki nas veže z nebeskimi telesi. Svetloba, ki prihaja od teh samosvetilnih teles k nam, nam izdaja vse skrivnosti. Pot 300.000 km napravi svetloba v eni sekundi. Od našega sonca do zemlje rabi okroglo 8 minut, od najbližje zvezde stalnice pa celih 3½ let. Od onega zvezdnega pasu, ki ga imenujemo rimsko cesto, pa do nas je razdalja 7.700 svetlobnih let ali $300.000 \times 60 \times 60 \times 24 \times 365 \times 7.700$ km.

Danes se nočemo spuščati v razmišljanje zvezd stalnic, ki so sonca kot naše sonce, povečini pa sto in stokrat večja in s katerimi je posuto naše nebo. V naslednjem hočemo opazovati le eno manjših zvezd in sicer ono čudno rdečo zvezdo, ki jo imenujemo Mars. Mars je planet, to se pravi zvezda, ki se vrti okrog našega sonca, kakor naša zemlja in še 7 drugih planetov. Planeti so otroci našega sonca, od katerega sprejemajo svetlobo in toploto. Po razdalji od sonca razvrščeni sledijo pot najbližjemu Merkurju, Venera, zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus in Neptun. Mars je torej nekoliko bolj oddaljen od sonca, kot naša zemlja in tudi mnogo manjši.

Zbudil je največje zanimanje človeštva, ker je jako veliko najboljših poznavalcev Marsa izrekli mnenje, da so na Marsu vsi pogoji dani, ki ne izključujejo eksistence visoko inteligentnih človeških bitij.

Veliko premoženji se je že namenilo v svrhu, da se najdejo sredstva, ki bi omogočila sporazum zemeljskih prebivalcev z bitji na Marsu.

V najnovejšem času se veliko pričakuje od brezžične telegrafije kot sredstva v omenjen namen.

Zdi se pa, da bodo najnovejša teorija in raziskovanja, raztrgale poetičen pajčolan tega sanjarjenja. Že pred 25 leti je izračunal Christiansen v Kodanju (Kopenhagenu), da ne more toplota, ki jo izžareva sonce na Mars, dvigniti temperature na njem čez -37°C . Le pojav, da izgineva poleti sneg, ki se nahaja v okolici polov na Marsu in da postane tam v bližini ležeča pokrajina plava, iz česar bi se dalo sklepati na vodo, opravičuje še kolikor toliko domnevanje, da je temperatura na Marsu slična oni na naši zemlji. Toda tudi to domnevanje izgubi na možnosti vsled okolnosti, da ne zapazimo solčnega zrcaljenja v vodi oz. na ledenih ploskvah, ki se kažejo po prejšnjem nahajajo na Marsu. Površina te vode bi morala biti torej hrupava kot pesek.

Nadalje niso mogla najnatančnejša opazovanja dosegati vlage v Marsovi atmosferi.

Da lahko izginejo velike mase snega je mogoče le, ako je temperatura višja kot 0°C , in le pri jako majhnem tlaku, ki ne presega 64 mm bi se raztopile lahko snežne mase tudi pri 0°C . Mars je torej skoraj gotovo mrtvo telo.

Kanali in oaze na njem niso potemtakem delo inteligentnih bitij, njih postanek si lahko razlagamo kot posledico potresov ali drugih prirodnih evolicij.

Tudi pojav, da se omenjeni kanali podvojijo, kar se je, mimogrede omenjeno, opazovalo le pri 12% kanalov, ni nič izrednega. Celo na naši zemlji, posebno v Skandinaviji, opazujemo celo vrsto jezer, ki se razprostirajo podolžno z vzporednimi zemeljskimi špranjami.

Na Marsu je pravzaprav le eno samo veliko morje; ono, ki se razteza na južni polovici Marsove oble. (Mars australe). Največji del tega morja je pa posejan z otoki in velikimi udrtinami, ki so velikokrat popolnoma suhe in ki kažejo takrat svojo rdečo barvo. To morje je pa najbrže solna puščava. Sol vsrkava kakšenkrat vlago, ali pa se popolnoma izsuši in postane zopet rdeče.

Ostali del morja pa je do dna zamrznjen in le poleti se mogoče nekoliko odtali, ravno tako kot pri ledu na naših tečajih.

Lowell je našel tudi v tem morju kanale, kar je pa povsem naravna prikazen za omenjene prepaše. Tudi se je opazovalo megle v okolici tečajev, ki so nastale pri izhlapevanju tečajne kalote. Te megle so nam dokaz, da je tam zrak nasičen z vlago. Bližnja solna polja vsrkavajo to vlago, se razte-

zajo in se nam potem prikazujejo v temnoplavi barvi.

S temi vrsticami smo skušali pojasniti pojave na Marsu na podlagi naših fizikalnih in kemičnih zakonov. Razume se, da se pojavi, ki jih opazujemo na Marsu, najlažje in vsestransko dajo razlagati kot delo inteligentnih bitij, da nam ta razlaga končno ravno tako malo razjasni kot one, ki se sklicujejo na nam še neznane fizikalne in kemične sile.

Temperatura v notranjosti zemlje.

Poznavanje naše zemlje, njene oblike, njenih klimatičnih, geografskih, geoloških in etnografskih razmer, se je razvijalo vzporedno z razvojem človeštva. Veliko izkustva in veliko bistroumnosti je bilo potreba, da smo prišli končno do pravih pojmovanja o razmerju naše zemlje do drugih nebeskih teles. Šele v letih 1473 do 1543 se je zrušilo mnenje, da je naša zemlja središče vsega vsemirja, okrog katerega se vrte vsa druga telesa, sonca in zvezde. Iz tega ponosnega stališča se je morala zemlja vedno bolj umikati, dokler ni končno postala le neznatna, temna pikica v vsemirju, ki živi le od milosti in darežljivosti našega sonca, izven našega solčnega sistema, pa lahko rečemo, da sploh ne obstoji.

Površina naše zemlje je danes znana. So sicer na zemlji še velike površine, o katerih nam ni nič, ali vsaj ne veliko znanega, toda tudi nova raziskovanja v tem oziru nam skoraj gotovo ne prinese nepričakovanih dejstev. Za obvladane celotne površine naše zemeljske oble ni danes praktično nobenih ovir. Vsled tega se sedaj človeški duh vedno bolj obrača v vsemirje, v neskončne daljave, ki jih merimo lahko le s svetlobnimi leti. (Eno svetlobno leto je pot, ki jo napravi svetloba v enem letu, hitrost svetlobe pa je 300.000 km v eni sekundi.)

In vendar nudi notranjost naše zemlje še veliko in veliko zanimivega in neznanega. Velikost, oblika in celo teža naše zemlje, se da primeroma z lahkoto določiti, pa čeprav so dostopne samo najzgornejše plasti zemeljske skorje. Potresi in vulkanski izbruhi nam sicer povedo, da se v notranjosti zemlje marsikaj vrši, toda neposrednemu raziskovanju je to odtegnjeno. Ne poznamo globlin do katerih segajo omenjeni pojavi in enako ne poznamo končnih vzrokov, ki so jim ti pojavi le posledica.

»Magna«, s to besedo označujemo notranjost zemlje. Ta beseda nam je ravno tako pozn, kakor n. pr. svetlobni eter. Ako se vprašamo, kaka svojstva ima ta magna, pridemo končno do zaključka, da je to vprašanje bistveno enako vprašanju o tlaku in temperaturi v notranjosti zemlje. Pri prehodu iz vsemirja na našo zemljo, moramo najprej skozi njeno atmosfero (ozračje). Temperatura raste čim bolj se bližamo zemeljski površini, toda ne enakomerno. Pri prehodu v notranjost zemeljske skorje, pa raste temperatura približno za 1° pri vsakih 30 do 40 m globine. Največje globline, do katerih smo dosegali prodrli, ne presegajo dveh kilometrov; tako globina pri Paruchovitzu v Šleziji je 1.96 km, pri Schladenbachu v bližini Merzenburga pa 1.72 km globoka. Ako hočemo pojasniti vulkanske pojave, moramo sklepati, da raste temperatura še nadalje z globino in sicer tako, da pridemo do takih temperatur, pri katerih se tali najtežje taljivo kamnjenje.

Nam je torej znano, da raste temperatura do globine 2 km in moremo sklepati, da raste še nadalje do vulkanskih ognjišč. Kaka je pa temperatura v središču zemlje? Polumer zemlje znaša 6369 kilometrov. Vulkanska ognjišča si mislimo iz gotovih vzrokov kvečjemu 60 kilometrov globoko zato nam ni ničesar znanega o temperaturi na 99 stotinkah poti do središča zemlje. Če bi rastle temperatura stalno do središča zemlje, potem bi morala biti vsa materija v notranjosti v plinastem stanju in pod ogromnim tlakom. Kakor so bili ljudje prej prepričani, da je zemlja središče vsemirja in kakor se je ta neresnica ovrgla, tako bomo morali lepega dne tudi opustiti predstavo, da so v središču naše zemlje take temperature, pri katerih mora biti tam vse v žareče tekočem stanju. Nimamo namreč nobene-

ga dokaza, da mora temperatura proti notranjosti rasti. Odločilna bi bila le razlaga, od kod da prihaja toplota v vulkanskih plasteh naše zemlje. Ako ne bi prihajal vedno nov dotok iz središča, bi morala ta končno vsled provođa toplote izginiti. Ako pa prihaja iz notranjosti vedno nova toplota proti površini, si moramo v notranjosti predstavljati take temperature, pri katerih mora biti notranjost vsaj plastična. Plastična notranjost zemlje bi se pa morala udajati privlačevanju sonca in meseca kakor morje. Nastati bi morala oseka in plima tudi v notranjosti in zemeljska skorja bi se morala temu gibanju udajati. Ravno tako se ne more spraviti v sklad plasticiteto notranjosti z drugimi astronomičnimi dejstvi, ki opravičujejo predstavo, da je notranjost zemlje toga masa. Mehanične sile, ki nastopajo vsled neenakomernosti gibanja naše zemlje in vsled precesije, povzročajo notranje trenje in s tem toploto. Ta predstava bi realizirala tudi naziranje o coni vulkanskih sil in potresnih ognjišč in bi pojasnila zemeljske izvore toplote, ne da bi si morali predpostavljati neznanke visoke temperature in plasticiteto jedra v notranjosti.

Kake so razmere v notranjosti zemlje, to vprašanje ostane torej še nerешeno.

Razno.

RAZVOJ KEMIJE V ZADNJEM ČETRTSTOLETJU.

Razvoj kemije, to je znanosti, ki se peča s pojavi, pri katerih se telesom snov spreminja, je čudovit. Iz srednjeveške alhimije, ki je hotela iznajti kamen modrijanov s katerim je upala, da pomladi starčke in starke, alhimija, ki je stotletja žrtvovala za brezplodno iskanje načina, kako bi se iz manj vrednih kovin izdelalo zlato, ta alhimija je mait današnje kemije, ki je v svojih iznajdbah prekosila vsa pričakovanja. Razvoj anorganske kemije prekaša vsako pesniško fantazijo. Žarki novo odkritih kovin so razsvetlili pot do zadnjih problemov kemije.

Argon, helij in drugi zlahtni plini so bile one prvine, ki so povzročile oni razvoj v fizikalnem raziskovanju, ki je rodil zopet zase ono zvezo fizike in kemije, kateri se moramo zahvaliti, da pojnujemo danes sestavo snovi.

Odkritje Röntgenovih žarkov je bilo povod radioaktivitete. Raziskovanja poslednje so zopet bila vzrok kemiškemu preiskovanju radioaktivnih snovi.

Odkritje radija, po zakonskem peru Curie, je pa povzročilo novo dobo v kemiji. Danes poznamo približno 35 novih radioaktivnih prvin. Pri svojem razpadanju se pretvarjajo vse te prvine v vedno druge. Življenska doba vsake posamezne je raz-

lična. Nekatere rabijo za razpad tisočletij, druge zopet živijo komaj majhen ulomek ene sekunde. Danes vemo n. pr., da svinec ni ena kovina, ampak da imamo celo vrsto svincev z različno atomsko težo. Atomni nivoi več najmanjši delci snovi, oni so tudi sestavljeni iz še manjših delcev, iz elektronov itd.

Kakor v anorganski kemiji tako je tudi razvoj v organski kemiji prodrl že do spoznavanja celicne sestave. Danes poznamo snov staničevja, ne razumemo pa še njenega življenja. Raziskovanje o učinkovanju encimov in definicija njih snovne sestave nas dovede mogoče do možnosti, da jih umetno vstavimo.

V tem tiči največja vzpodbuda za raziskovalca v organski kemiji, kako bi prodrl do skrivnosti življenja. Ta vzpodbuda ga tira do vedno večjih naporov. Ravno na polju organske kemije nam je raziskovanje pokazalo, da si izbira priroda iz nebrojnih možnosti le jako malenkostno število.

Willstätter je n. pr. dokazal pri stotinah preiskanih rastlin, da je klorofil, to je zeleno barvilo rastlin, ena in ista snov in da so n. pr. navidezno tako različne barvne snovi, kakor jih imajo rože, plavice in črtnice tudi ena in ista snov. Klorofil je glavni činitelj pri pretvarjanju ogljikove kisline v ogljikove hidrate. Potek tega procesa nam je pa še neznan. Vsak korak pa, ki ga napravi organska kemija v spoznavanju tvorbe organske snovi, je korak k zboljšanju naših živil.

LJUBLJANSKI KINO

Nedelja Pondeljek Torek
30./III. 31./III. 1./IV.

Najboljša komika sveta:

Pat in Patachon

(Carl Schenstrom) (Moke Madson)

v veseligr

On, Ona in Hamlet.

Predstave ob nedeljah ob: 1/11.
3., 1/5, 6., 1/8 in 9 uri ob delavnikih ob: 3., 1/5, 1/8 in 9 uri.

Podpirajte „Jugoslovensko Matico“!

Po tovarniških cenah vsa ostala zaloga damskih klobukov
M. Horvat,
Stari trg štev. 21.

FRANC CERAR, družba z o. z.
v Domalah pri Ljubljani
tovarna
slamnikov in klobukov
zaloga v Celju, Gosposka ul. 4.
Popravila se sprejemajo vsako sredo v Ljubljani, Prešernova ulica št. 5, na dvor. Kovačević & Tršan.

Hišne potrebščine

emajlirano težko posodo znamke „Goliath“ in lažje vrste, češkoslov. proizvoda, pločevinasto in lito posodo, porcelanasto, kameninasto in stekleno robo se kupi najceneje in najboljše pri trdki

A. Vicel,
Maribor, Glavni trg št. 5

Velika zaloga vsega elektrotehničnega materijala

motorjev, svetilnih teles, gradnje elektrarn, instalacije elektrotehnično podjetje

Leopold Tratnik, Ljubljana
Na drobno! Sv. Petra cesta št. 25. Na debelo!

Skladište in zastupstvo strojev za pisanje

„UNDERWOOD“

„Underwood“, Zagreb, Mesnička ul. 1

nadalje karbo - papir, vrpce za sve sušave. Mali ručni „UNDERWOOD“ u kovčegu, praktičan za potovanja

Pravkar došle pomladanske novosti moške in deške konfekcije

priporoča v veliki izbi in jako zmernih cenah

Jos. Rojina, Ljubljana.

Obleke po meri v najkrajšem času v lastni delavnici.

Edini tihi pisalni stroj

L. C. Smith & Bros Mod. 8

brez najmanjšega ropota.

Zastopstvo:

LUD. BARAGA, Ljubljana

Šelenburgova ulica 6/1.

Ruski tisk
RUSSKAJA PECATJ
D. Z. O. Z.
ima na zalogi vse vrste
RUSKIH KNJIG
kakor beletristične, znanstvene, šolske in otročje, velika zaloga not. lastnih izdaj. - Posebna biblioteka je ruski čitajoči publiki za malo odškodnino na razpolago.
Kataloge pošiljamo brezplačno.
Cene znatno znižane! .. Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

Poljedelski stroji
Mlini
Žage
Gatri
Lokomobile na bencin
sesalni plin
in paro
Motorji
Opekarne

Krožne peči
Stroji za cementne izdelke
Vsakovrstne sušilnice
Transmisije
Mlinsko kamenje
umetno in naravno

Lastna livarna železa in kovin

K. & R. Ježek, Maribor.
Centrala: Blansko (Č. S. R.).
Zahtevalte prospekte in ponudbe!

ZAHVALA.

Vsem, ki so na katerikoli način pokazali, ko je naša

JANKA

šla od nas, kako jim je bila mila, kako sočustvujejo z nami v naši žalosti, izrekam s svojimi otroci presrečno, najglobljo zahvalo.

Posebno se pa zahvaljujem prečastitim materam uršulinkam, pri katerih je moja hčerka bila v najboljših rokah, za vse, kar so storile za njo ves čas, zlasti v njeni zadnji bolezni, za vse, s čimer so na tako ganljiv način spričale pravo materinsko skrb, ljubezen in tugo; častitemu gospodu špirtualu uršulinskega samostana Janku Cegnarju; gojenkam, ki so s prelepim petjem, z venci, s spremstvom, s čini pobožnosti izkazale zvestobo in ljubav svoji ranjki tovarišici; bivšim kranjskim součenkam za spremstvo in venec; pevskega zboru Narodne čitalnice v Kranju in udruženjem Primorcev, Primork in primorskega dijaštva kakor tudi vsem posameznim primorskim rojakom, ki so potrdili nerazrušnost srčnih vezi, ki nas vežejo še bolj v žalosti ko v veselju. — Vsem, vsem hvala iz dna srca!

V Ljubljani, dne 28. marca 1924.

Dr. Josip Wilfan.

Mokrota

škoduje zdravju, radi tega si kupite pravočasno močen, fini in poceni

dežnik

kalerega pa edino dobite v veletrgovini R. Štermecki, Celje. Trgovci engros cene. Istotam se prodaja letos po čudovito nizkih cenah perilo, čevlji, klobuki, nogavice in vse drugo modno blago. — Naročite cenik.

„ELIN“ družba za električno industrijo d. z. o. z.

Gradi električne centrale in naprave. — Velika zaloga motorjev in električnega materiala. — Cene izredno nizke. — Postrežba točna. — Na željo poset inženirja brezplačno.

Ljubljana, Dunajska c. 1, telef. 88.
Maribor, Vetrinjska ul. 11, telef. 239.

Zaloga porcelana in stekla

FR. BERNHARD-OV SIN IMEJITELJ

GUSTAV BERNHARD

MARIBOR, Aleksandrova c. 17
NA VELIKO! Telefon 30. NA DROBNO!

Prvovrstni angleški in ostravski

PLINSKI KOKS

za kovaške svrhe ter industrijo dobavi na debelo in na drobno po najnižjih cenah
Mariborska mestna plinarna.

MERAKL

BOJE, MASTILA, LAKOVE, ŠTUK, EMAJLE,
KISTOVE I JAMAČNO CISTI FIRNIS NAJBOLJE
KAKVOČE NUDI

MEDIČ-ZANKL

DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA

CENTRALA

MARIBOR NOVI SAD
PODRUŽNICA SKLADIŠTE

TVORNICE:

LJUBLJANA-MEDVODE

Franc Swaty, Maribor

Utemeljeno 1870

Tovarna umetnih brusov in osi
priporoča v nakup svoje, svetovni glas uživajoče izdelke:

Swaty-kamen, znamke »Alumin«, Swaty-kamen »Diamond« in »Swatyn«, najboljše povlačilne kamne za britve, nadalje povlačilne kamne za orodje, Swaty-kamen »Rapid« v vseh znatih vrstah in Swaty-kamen »Grizlith«, kožne kamne za odstranitev kurjih oči in trde kože ter pile za nohte »Swatyn«, brusne kamne za kose, znamke »Swatyn«, iz izvrstne brusne tvornice.

Veliko skladišče pravih belgijskih kamnov in odlomkov, kakor tudi gladnih in Carborundum-plošč vseh mer in raznih zrn. Najboljše žagline brusne plošče v treh velikostih in dveh jakostih. Vsakovrstna brusilna in likalna sredstva in končno naravnih brusil kamni ter drčalniki.

Pisarna: Maribor, Maistrova ulica št. 5.

OBLEKE

in moderni površniki

po zelo nizkih cenah

v oblačilni industriji

A. Kunc, Ljubljana

Gosposka ulica šte. 7.

Za mladino!

Najcenejše in najhvalejše darilo našim malim je:

Moj zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spadajočim besedilom, za pouk in kratek čas Din 6.—

Moji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15.—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog za porbarvanje z akvarel-barvam ali pastel-barvniki Din 4.—

Črnpeter

staroznana, vesela družabna igra za zimsko večero. 1 igra Din 4.—

Na novo izšla knjižica:

Ivan Albreht:

Zelena livada

Zbirka izvirnih pesmic, mičnih povestic in pravljic iz domačih in tujih krajev. Obseg 64 strani. Najprimernejše darilo za našo nežno mladino. Cena lično vezani knjižici Din 15.—

Vse se dobi v
Zvezni knjigarni
v Ljubljani, Marijin trg 8

SPLOŠNA KNJIŽNICA

Št.	Knjiga	Din 12.—	Din 17.—
1.	I. Albreht: Ranjena gruda, izvirna povest, 104 str.	16.—	22.—
2.	Rado Murnik: Na Bledu, izvirna povest, 181 str.	12.—	17.—
3.	I. Rozman: Testament, ljudska drama v 4 dej., 105 str.	20.—	26.—
4.	Cvetko Golar: Poletno klasje, izbrane pesmi, 184 str.	8.—	13.—
5.	Fran Milčinski: Gospod Fridolin Žolna in njegova družina, veselomodre črtice I, 72 str.	6.—	11.—
6.	L. Novák: Ljubosumnost, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradac, 45 str.	12.—	17.—
7.	Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Uta, 111 str.	22.—	28.—
8.	E. Gaboriau: Akt šte. 113, roman, poslov. E. V., 536 str.	24.—	30.—
9.	Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije, 347 str.	6.—	11.—
10.	I. Albreht: Andrej Ternauc, reliefna karikatura, 55 str.	12.—	17.—
11.	Pavel Golia: Peterčkove poslednje sanje, božična povest v 4 slikah, 84 str.	12.—	17.—
12.	Fran Milčinski: Mogočni prstan, narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	10.—	15.—
13.	V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna, roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	26.—	32.—
14.	Dr. Karl Engliš: Denar, narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	15.—	21.—
15.	Edmond in Jules de Goncourt: Renée Maupérin, roman, prevel P. V. B., 239 str.	15.—	20.—
16.	Janko Samec: Življenje, pesmi, 112 str.	9.—	14.—
17.	Prosper Mérimée: Verne duše v vicali, povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	6.—	11.—
18.	Jarosl. Vrhlický: Oporoka lukovskega grajskega, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradac, 47 str.	16.—	22.—
19.	Gerhart Hauptmann: Potopljeni zvon, dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	14.—	20.—
20.	Jul. Zeyer: Gompači in Komurasaki, japonski roman. iz češčine prevel dr. Fr. Bradac, 154 str.	8.—	13.—
21.	Frid. Zolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic, II, 73 str.	14.—	20.—
22.	L. N. Tolstoj: Kreutzerjeva sonata, roman, poslovenil Fr. Pogacnik	9.—	14.—
23.	Sophokles: Antigone, žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.		

St. I. Dr. L. Cermelj: Boškovičev nauk o materiji — prostoru — času v luči relativnostne teorije, 52 str. 16.— 23.—

Za vsak zvezek je računati po Din —80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema: **Zvezna knjigarna** v Ljubljani, Marijin trg 8.



MALI OGLASI

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para z davčino vred.

Gmotno slabejšim slojem dovoljuje uprava poseben popust pri inseriranju v malih oglaših!

Hiša pri farni cerkvi

prilpna za trgovino in gostino s kletni vred, se odda takoj pod ugodnimi pogoji. Naslov v upravi lista.

Deklica

v starosti 16 let, rovnih a poštenih starišev bi šla rada kot učenka v kako trgovino ali kaj sličnega, kjer bi imela tudi oskrbo. Ponudbe se prosijo pod »Poštena« na upravo lista.

Motorno kolo

3 PH Puch v prav dobrem stanju se prodaja za Din 7000.— pri strojniki hotel Sion, Ljubljana.

Salonski gramofon

z nekaj ploščami ter garnitura, obstoječa iz dveh dekoracijskih svečnikov po 5 sveč in dobrodoče ure na prodaj radi pomankanja prostora. Naslov pove uprava lista.

Automobil

Laurin & Klement 12/14 HP, s sedežem, sport karoserija vse kompletno v najboljšem stanju se prodaja. Ponudbe pod šifro: »Nizka cena« na upravo lista.

Kupim,

zamenjam, ocenjujem in prevzamem v komisijko prodajo pošne znamke, star kovan denar, starine, in sicer posamezno ali zbirko. Osobito iščem znamke in pisnih iz trgovske korespondence ter aktov (1850—74). Nuber, Ljubljana, Gosposvetska cesta 5, II. nadst.

Lepih suhih hrušk

1 kg a Din 4.— za 1 kg se in. Naslov v upravi lista.

Iščem stanovanje

dveh ali več sob s kuhinjo, snažno, solčno, v novi ali stari hiši za takoj. Zakonski par brez otrok, plačava dobro, dala nagrado. Ponudbe pod »Mire« na upravo lista.

Prevzemalet lesa

išče službe pri kakšni večji lesni trgovini, je popolnoma vešč te stroke. Nastop in pogoji po dogovoru. Naslov pri upr. lista.

Krojaško delo

malo in veliko, oddam na dom. Naslov v upravi lista.

Pohištvo

popolnoma novo, za kuhinjo in 1 sobo naprodaj. Poizve se v Stritarjevi ulici 7/L na dvorišču.

Vsakovrstno ročno slikanje,

kakor tapetniški vzorci, reklamne risbe za izložbe, vselejme itd. prevzame poceni in zanesljivo izvedbo akademično naobražen risar. Ponudbe pod »Risar« na upravo lista.

Išče se

v najem gostilno ali kako malo klet po možnosti blizu kolodvorja. Ponudbe pod »Gostilna« na upravo lista.

Šofer - avtomonter

z večletno prakso, veziran v različnih vozilih želi dobiti mesta. Cenjene ponudbe pod »Zanesljiv« na upravo lista.

Sir!

1/2, Emdinole Groyer, Tilsiter Trapist po pošti od 5 kg naprej kupite vedno najceneje v maribor. K. K. Ljubljana, Bohoričeva ulica 28.

Kako dobite dobrega moža?

Le, ako nosite kroje po vzorcu modnih časopisov Paris — Chic — Parfait, Star — Lyon — Album!

Gospodične — segajte po njih! Na vpogled v Zvezni knjigarni Ljubljana, Marijin trg 8.

Landauer, oziroma brun

zelo dobro ohranjen, skoro nov z opremo, kakor tudi še več drugih voz in oprem naprodaj po zelo nizki ceni. Anton Teran, Bistrica, p. Podbrezje pri Podnartu.

Pozor, igralci harmonik!

Hromatične in diatonične, nove harmonike ima v zalogi — vedno lastnega izdelka po najnižji ceni ter sprejema vsa popravila Josip Jezernik, izdelovatelj harmonik, Kotreda 3, p. Zagorje ob Savi.

8000 kub. čevljev tramov

od 1/2 do 3/4 od 4 m naprej, lepo blago, tudi več vagonov desk, vseh dimenzij, franko po ljubna postaja prodaja za ceno po dogovoru Anton Feran, Bistrica, p. Podbrezje pri Podnartu.

Osa mljena devojka

išče prijatelja, pri katerem bi našla duševnega razvedrila. Ponudbe pod »Prijatelj« na upravo lista.

Jadranska banka, d. d. Beograd

Delniška glavica: Din. 60.000.000 Centrala (začasno) Ljubljana Rezerve: Din. 32.515.000

Podružnice:

Beograd	Dubrovnik	Korčula	Ljubljana	Sarajevo
Bled	Ercegnovi	Kotor	Maribor	Split
Cavtat	Jelsa	Kranj	Metković	Šibenik
Celje	Jesenice		Prevalje	Zagreb

Naslov za brzojave: **JADRANSKA**

Amerikanski oddelek — Potniški urad

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar. AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUŽNA AMERIKA: Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Porvenir, Puerto Natales.

AFILACIJA: Frank Sakser State Bank, 82 Cortland St. New York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.

Oglašajte v „Narodnem Dnevniku“!

NARODNI DNEVNIK

V Ljubljani, v ponedeljek 31. marca 1924.

Eksodus opozicije.

Pod vodstvom g. Davidovića zapustila vsa opozicija skupščino. — Izjava g. Pašića. — Proračun sprejet. — Uradniške plače nakazane. — Kuluk odpravljen. — Viharni prizori. Vtis v Beogradu.

Beograd, 30. marca. (ML) Nočna seja skupščine je trajala do 4. ure zjutraj, ko je bila na kratko prekinjena. Po zopetni otvoritvi skupščine je prišel v pretres *proračun ministrstva za agrarno reformo*. Opozicija je prijavila 46 govornikov in pričela s tem z obstrukcijo, ker ni dobila jamstev, da bodo vsi Radičevski mandati takoj verificirani. Tekom debate je prišlo do hrupnih prizorov in posl. Aleksa Žujović je potegnil celo revolver. Toliko da ni prišlo do prelitja krvi.

Da zlomi obstrukcijo, je sprejela skupščina predlog, da se sprejmejo finančni zakon, rezervni proračunski krediti brez diskusije. Predlog je bil sprejet.

Eksodus opozicije.

Nato je izjavil gosp. Ljuba Davidović v imenu vse opozicije, da zapuša skupščino, ker ne more sodelovati v skupščini, katere ne predstavlja večine naroda. Po izjavi g. Ljube Davidovića je zapustila vsa opozicija skupščino in v dvorani so ostali samo radikali, samostojni demokrati, 4 člani Džemietia in 3 Nemci.

Izjava g. Pašića.

Ministrski predsednik Pašić je nato izjavil, da smatra vlada proračun za najnujnejšo zadevo in da je

treba proračun rešiti preje ko pa vprašanje verifikacije Radičevih mandatov.

Proračun sprejet.

Nato je bil proračun s 124 : 3 glasovi sprejet. Za so glasovali radikali, samostojni demokrati in 4 člani Džemietia, proti pa 3 Nemci.

Kuluk odpravljen.

Finančni minister je izpustil iz finančnega zakona vse določbe o kuluku, ki je s tem za vedno pokopan.

Uradniške plače.

Takoj po sprejetju proračuna je odredil finančni minister glavni kontroli, da nakaže uradniške plače.

Vtis v Beogradu.

Beograd, 31. marca. (ML) Dogodki v skupščini so napravili vsem Beogradu velikanski vtis. Splošno se poudarja, da je bil sprejem proračuna tako velika državniška nujnost, ki opravičuje zavlačitev verifikacije Radičevih mandatov za par dni.

Splošno se sodi, da ni z eksodusom opozicije samo vlada v krizi, temveč da smo na pričetku državne krize.

Opozicija poudarja, da ne popusti v nobenem slučaju in da bo definitivno zapustila parlament, če se ne izvrši danes ali najkasneje jutri veri-

fikacija vseh Radičevih mandatov. V nekaterih opozicijskih krogih se celo trdi, da bi v slučaju neverifikacije Radičevih mandatov odšla vsa opozicija v Zagreb ter tam otvorila sejo skupščine, ker da ima večino. Vendar pa se v samih parlamentarnih krogih upa, da ne bo šla opozicija tako daleč, ker bi mogel tak korak roditi nepregledne posledice.

V zagrebških radičevskih krogih je napravil eksodus opozicije seveda najboljši vtis. Govori se že z gotovostjo o Davidovičevem kabinetu, v katerem bi imeli Radičevci odločilno besedo.

Splošno pa je eksodus opozicije presenetil, ker je vse pričakovalo, da seže opozicija po tem skrajnem sredstvu šele po sprejetju proračuna, ker priznavajo tudi opozicijonanci, da je bil sprejem proračuna neodložljiva državna nujnost. Da je opozicija kljub temu in kljub že sklenjenemu kompromisu (o katerem smo poročali že včeraj), segla po skrajnem sredstvu eksodusa, je najbrže povzročil diktat Radića, ki hoče za vsako ceno nove volitve in pa za volivno borbo čim močnejša gesla.

Izgleda, da so v resnici edin izhod iz situacije — nove volitve. Ker je nevarnost, da se bodo te vršile v znamenju plemenske borbe, je žal le malo izgledov, da bi prinesle volitve izboljšanje.

Več v prihodnji številki „Narodnega Dnevnika“!